

PRACOVNÉ LISTY PRE ŠKOLY

www.ekostopa.sk

OBSAH PUBLIKÁCIE

EKOLOGICKÁ STOPA (Jana Šimonovičová)

ELEKRTINA (želmíra Ružičková)

KÚRENIE (Jana Šimonovičová)

VODA (Andrej Švec)

STRAVOVANIE (Jana Šimonovičová)

ODPAD (Andrej Švec)

DOPRAVA (Katarína Bérešová)

BUDOVY A POZEMKY (želmíra Ružičková)

NÁKUP A VYBAVENIE (Katarína Kosková)

TEORETICKÉ INŠPIRÁCIE PRE UČITEĽA

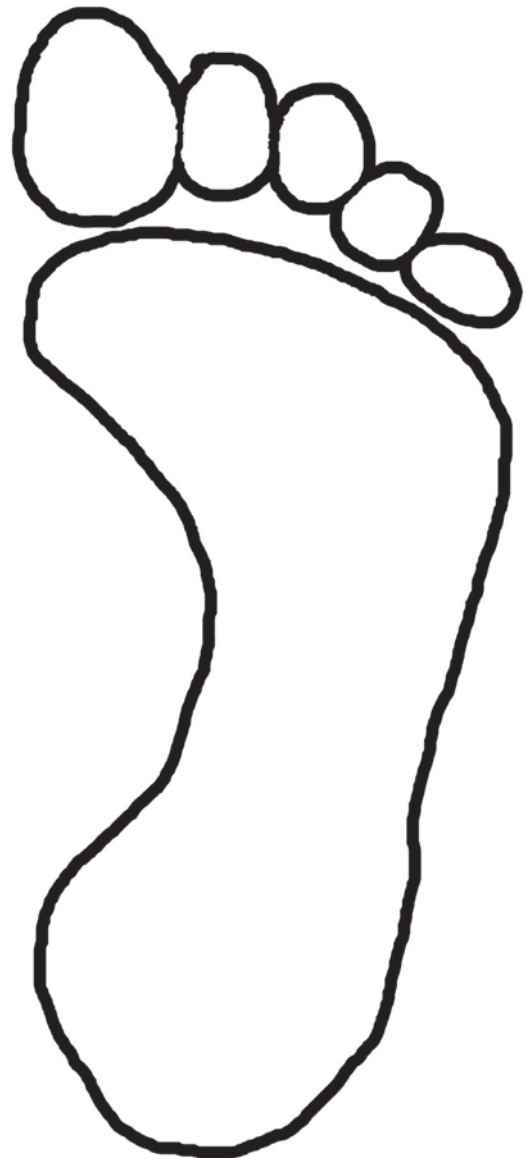
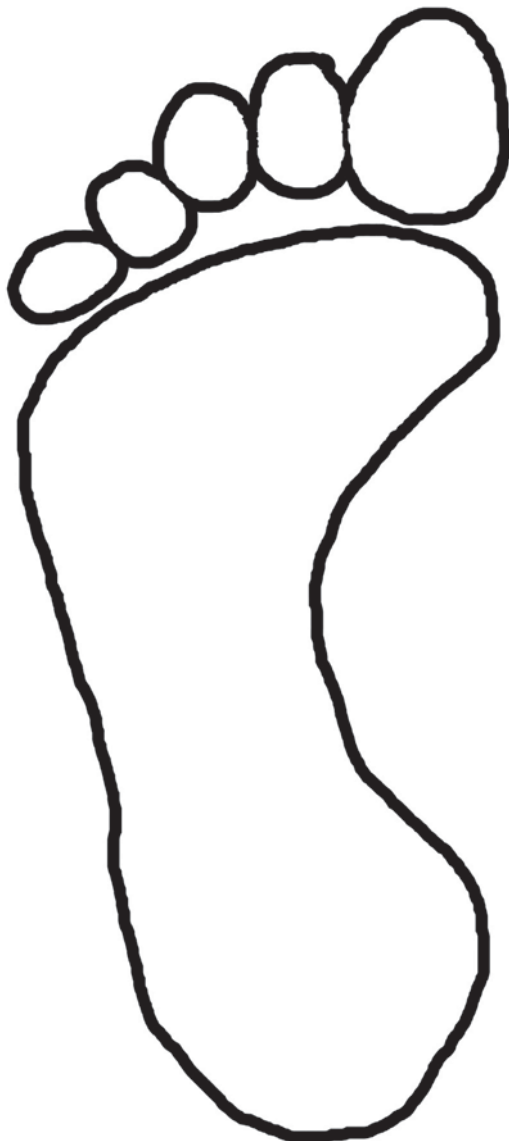

Či žijeme v meste alebo na dedine, naše životy nevyhnutne závisia od konzumácie zdrojov a služieb, ktoré nám poskytuje príroda. Zároveň každý z nás za sebou zanecháva menšie alebo väčšie stopy na životnom prostredí.

Do odtlačkov stôp vypíš alebo nakresli všetky možné odpovede na položenú otázku:

Ako tvoj život závisí
od prírodných zdrojov?

Ako svojim životom
ovplyvňuješ prírodu?

Predstav si, že dnes už existuje spôsob, pomocou ktorého si môžeš vypočítať svoj vlastný vplyv na planétu Zem. Táto metóda má názov **EKOLOGICKÁ STOPA** a zisťuje celkové množstvo územia, ktoré potrebuješ na:

- zabezpečenie všetkého čo denne konzumuješ (energia, voda, potraviny, oblečenie, materiály);
- zneškodnenie odpadu, ktorý pritom produkuješ.

Čím väčšia je tvoja stopa, tým väčší je tvoj vplyv na prírodu!

Z matematického zadania v tabuľke vypočítaj odpovede a zisti:

1. Aký je férový podiel zemského povrchu na 1 obyvateľa Zeme? _____
2. O koľko percent prečerpávame biologickú kapacitu Zeme? _____
3. Akú hodnotu má ekologická stopa 1 Američana? _____
4. Akú hodnotu má ekologická stopa 1 Slováka? _____

Máme iba jednu planétu! Jej rozloha predstavuje 51 miliárd hektárov. Značná časť povrchu Zeme je však pre človeka nedostupná. Je pokrytá svetovým oceánom, púšťami, skalami alebo ľadom. K dispozícii máme iba 11,9 miliárd globálnych hektárov biologicky produktívneho územia (orná pôda, lesy, vodná plocha, zastavaná plocha). Na planéte nás v súčasnosti žije približne 6,7 miliárd. Priemerná ekologická stopa jedného človeka má hodnotu 2,7 globálnych hektárov. To znamená, že pre zabezpečenie aktuálnej spotreby ľudstvo využíva plochu zodpovedajúcu nie 1 ale 1,5 planétam. Keby každý človek na svete žil ako priemerný obyvateľ USA, ľudstvo by potrebovalo až 4,4 planét. Keby všetci žili ako my, Slováci, potrebovali by sme 2,3 planét. Naopak, keby sme žili ako priemerný Zambijčan stačilo by nám iba 0,5 planéty. Jeho ekologická stopa má totiž hodnotu iba 0,9 globálnych hektárov.

• Je prírodné bohatstvo rozdelené rovnako?

• Ako je možné, že spotrebujeme viac ako 1 planétu?

Na **www.ekostopa.sk** si teraz môžeš vypočítať svoju aktuálnu ekologickú stopu. Zároveň zisťíš, či sú tvoje nároky na prírodu férové voči ostatným obyvateľom Zeme.

Ekologická stopa meria vplyv na životné prostredie. Je možné ju vypočítať pre jednotlivca, školu, organizáciu, mesto alebo štát.

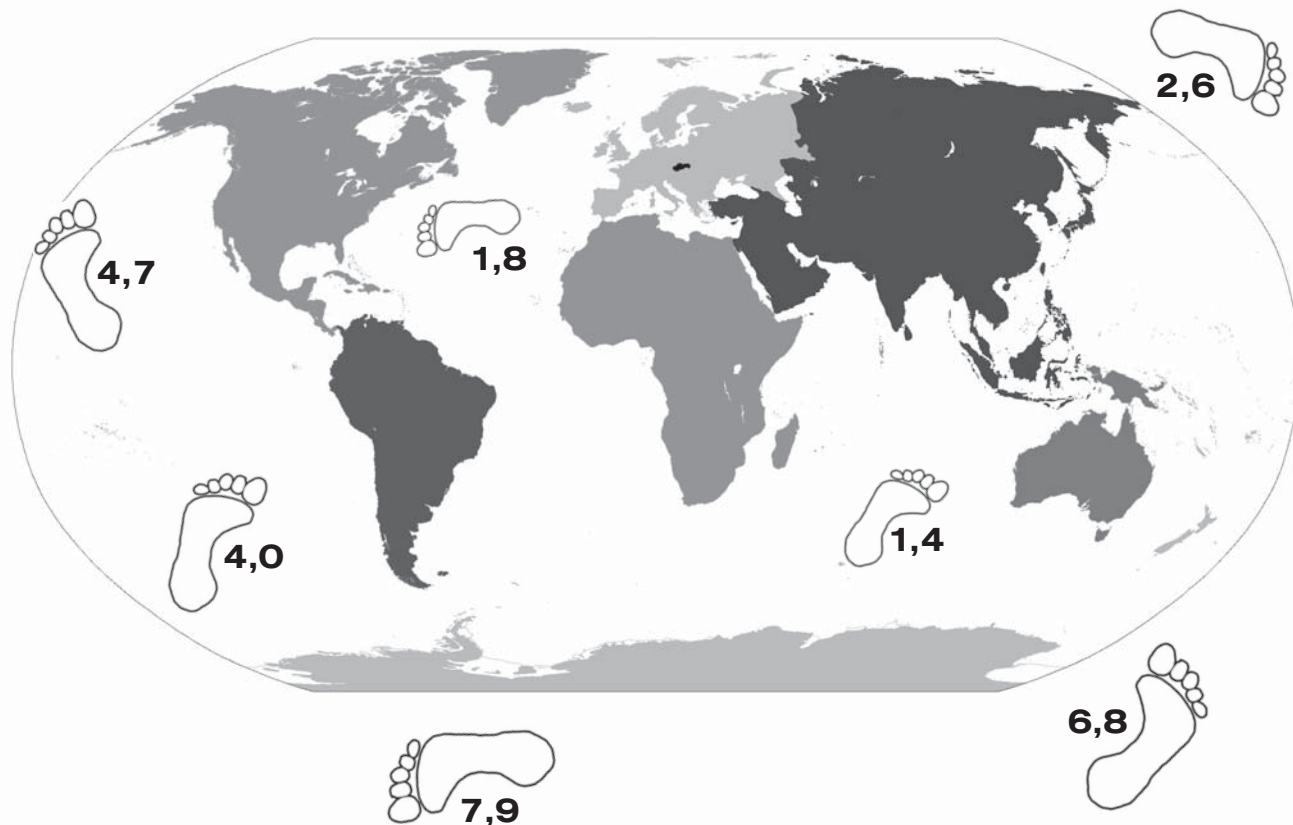

Vyber si ľubovoľného živočícha.

Odpovedz na nasledovné otázky a pokús sa zhodnotiť jeho ekologickú stopu.

Volá sa:	
Kde žije?	
Čo konzumuje a používa?	
Aký druh odpadu produkuje?	
Je jeho ekologická stopa väčšia alebo menšia ako tvoja? Prečo?	

Ekologická stopa bola vypočítaná aj pre obyvateľov jednotlivých kontinentov. Skús priradiť tieto čísla ku kontinentom podľa vplyvu ich obyvateľov na životné prostredie. Jedno číslo patrí Slovensku. Nezapadni: čím väčšia stopa, tým väčší vplyv!

© SAŽP

V tabuľke sa nachádzajú rôzne výroky a ku každému je priradený rovnaký počet zemegúľ. Čím viac zemegúľ vymaľuješ, tým viac s daným výrokom súhlasíš.

To, ako každý deň žijem ovplyvňuje planétu Zem.

Elektrina vyrobená v jadrovej elektrárni je najčistejšia.

Kúrenie uhlím predstavuje zločin proti prírode.

Šetriť vodou nie je dôležité, pretože má malý vplyv na veľkosť ekologickej stopy.

To, ako sa stravujem, veľkou mierou rozhoduje o veľkosti mojej ekologickej stopy.

Svojím nákupom častokrát vyhadzujeme prírodu do smetného koša.

Jazda autom na krátku vzdialenosť neprispieva k ekologickej stope.

Každý zasadený strom pomáha znížiť moju ekologickú stopu.

Viem, ako môžem znížiť svoju ekologickú stopu.

To ako elektrina, kúrenie, voda, stravovanie, odpad, doprava, budovy a nakupovanie ovplyvňujú tvoju ekologickú stopu sa dozvieš na www.ekostopa.sk.

Zisti, koľko rozdielov sa nachádza medzi týmito zdanlivo rovnakými obrázkami:

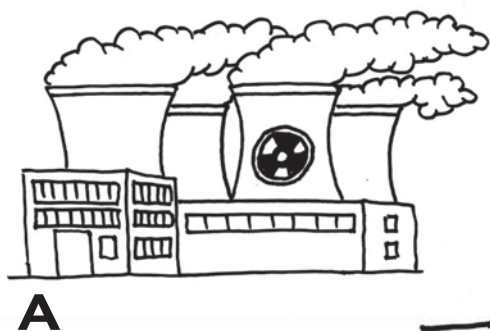
Pokús sa identifikovať všetky zdroje, ktoré môžu byť použité na výrobu elektrickej energie:

Zorad' tieto zdroje podľa veľkosti ich ekologickej stopy. Začni najväčšou:

Každé stlačenie vypínača nám pripomína, že moderný život je celkom závislý od energie. Väčšina z nej pochádza zo spaľovania fosílnych palív – ropy, uhlia a plynu. Fosílna palivá však znečisťujú prostredie, a to pri ich transporte, ale aj pri spaľovaní.

Doplň chýbajúce názvy rôznych zariadení používaných v procese výroby elektriny z neobnoviteľných zdrojov. Vieš povedať niečo k týmto obrázkom?

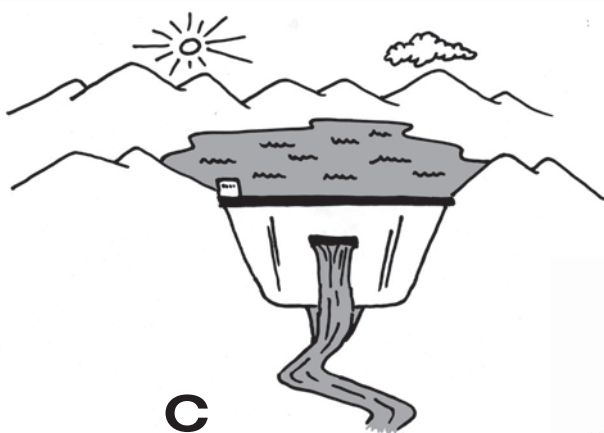
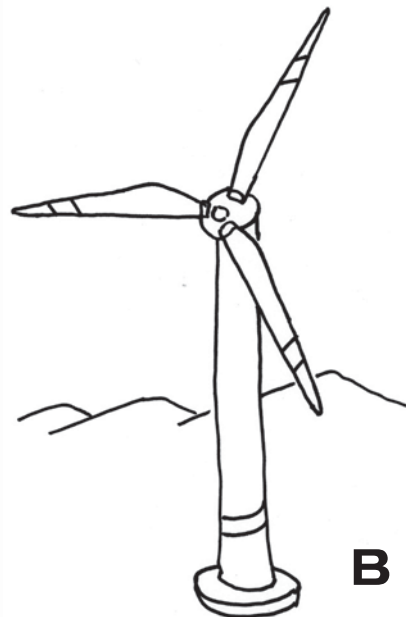
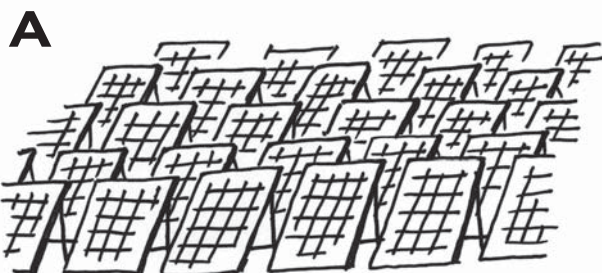

Za jediný deň prichádza na Zem toľko slnečnej energie, že by stačila pokryť potreby ľudstva na viac ako 15 rokov. Na rozdiel od fosílnych palív je táto energia **samoobnoviteľná** a **nespôsobuje nijaké znečistenie**.

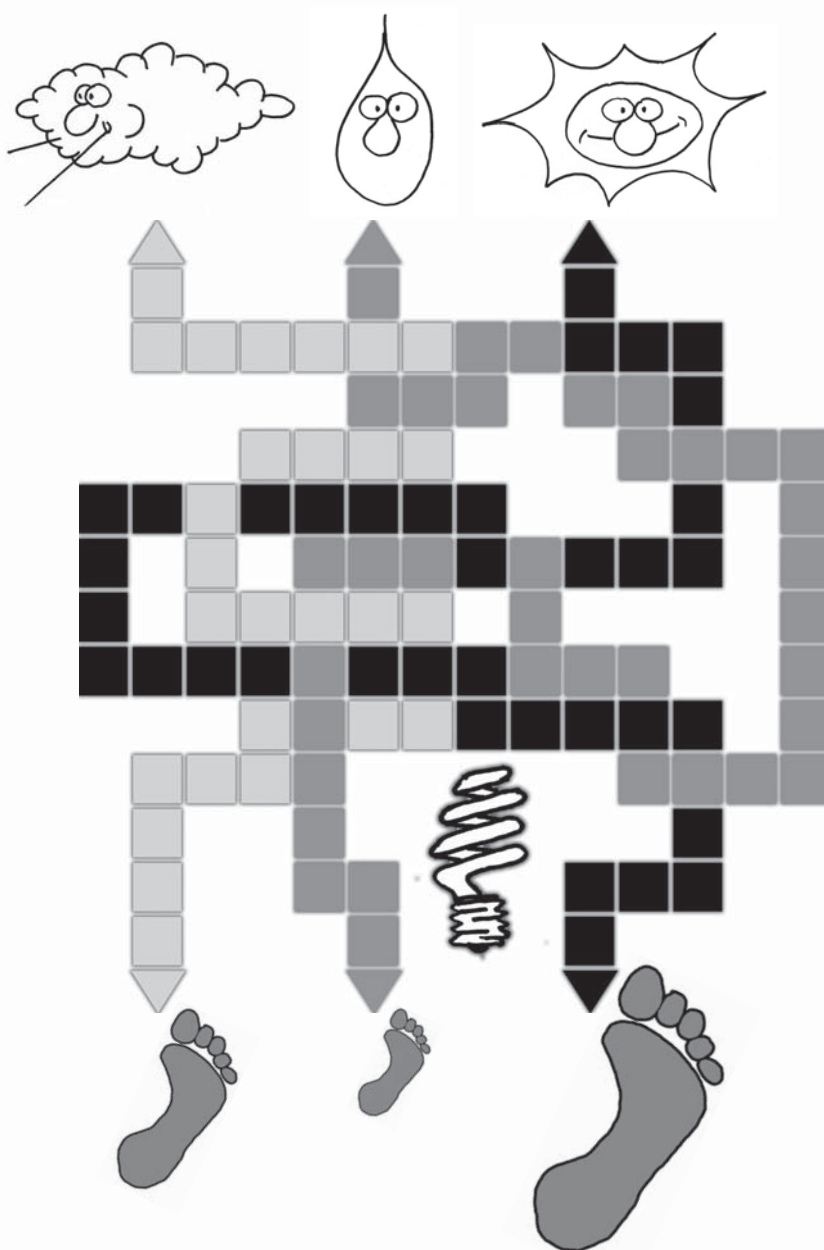
Doplň názvy obnoviteľných zdrojov energie, ktoré človek využíva na výrobu elektriny a tepla. Ak máš o nich nejaké vedomosti, popíš ich využívanie.

Slnko, voda, vietor majú veľkú moc, je v nich skrytá sila, ktorú človek využíva od dávna. Kedysi voda poháňala vodné mlynské kolesá, aby sa zomlela múka. Vietor dul do plachiet starodávnych lodí a hnal ich až do najvzdialenejších kútov sveta. Dnes nám slnko, voda a vietor vedia vyrobiť elektrinu, pričom minimálne znečisťujú prostredie, v ktorom žijeme.

A predsa, vedel by si povedať, ktorý z týchto zdrojov má najväčšiu a ktorý najmenšiu ekologickú stopu? Nájdi správnu cestu v bludisku a zisti odpoveď:

Pre porovnanie, toto je ekologická stopa uhlia:

© SAŽP

Naše domy sú väčšinou málo „zelené“. Na obrázku vidíš klasický dom, náročný na spotrebu energie a produkujúci veľa emisií CO₂ do ovzdušia. Na absorpciu týchto emisií je následne potrebná veľká plocha lesa, ktorá zaberá značnú časť našej ekologickej stopy.

Vedel by si navrhnúť opatrenia, ktoré by zmenili tento dom na „zelenší“ alebo nízkoenergetický?

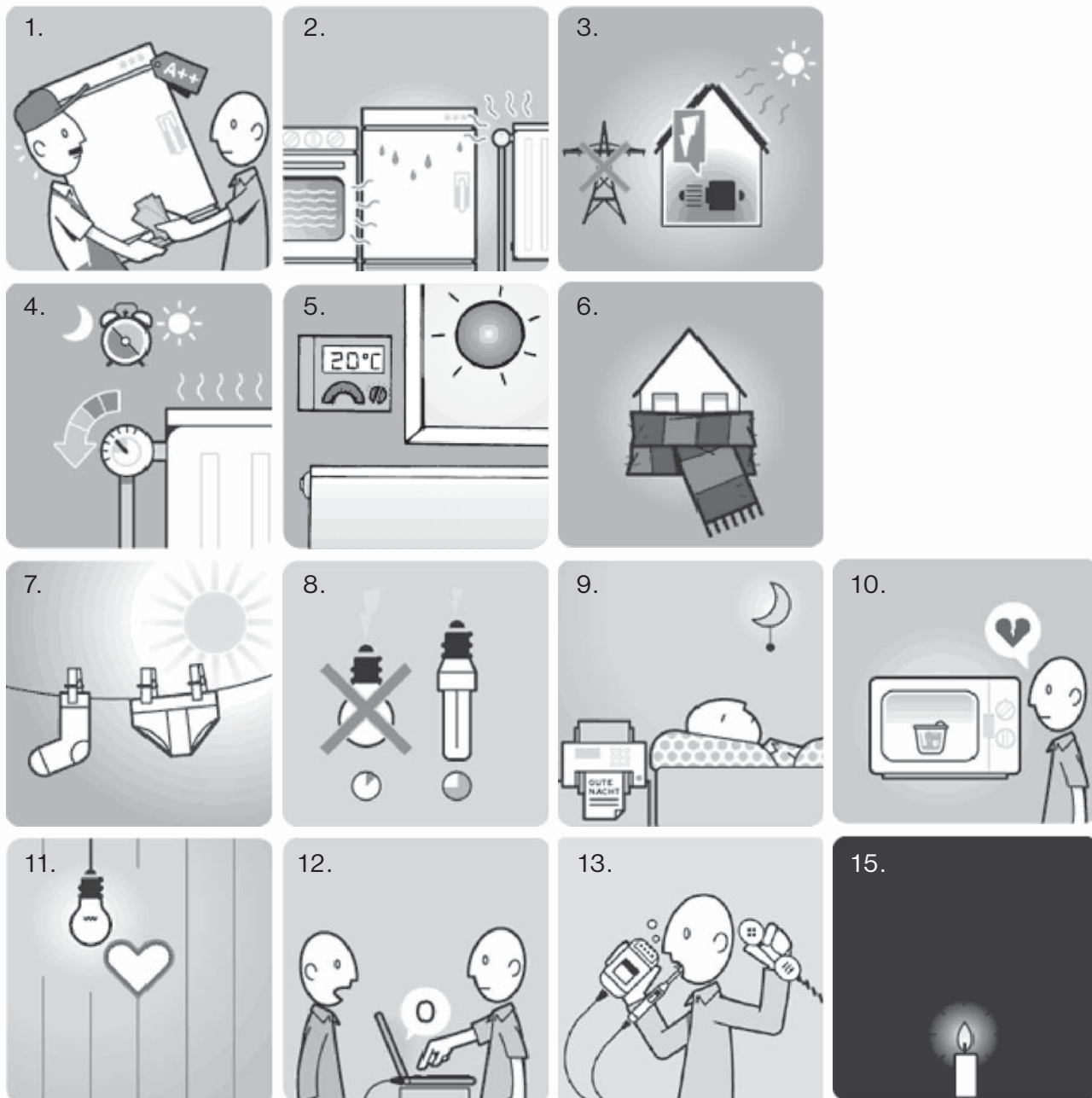
Navrhujem tieto opatrenia na zníženie ekologickej stopy tohto domu:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Na obrázkoch sa nachádzajú tipy ako možno znížiť ekologickú stopu elektriny. Popíš ich a sformuluj 14 zásad šetrenia elektrickou energiou.

Príklad: Obrázok č. 8 - Používajte úsporné žiarivky

NEZABUDNI!

Najčistejšia a najlacnejšia je tá energia, ktorú vôbec netreba vyrobiť.

Zahraj sa so spolužiakmi hru Ekobingo a možno o nich zistíš aj prekvapivé informácie, o ktorých si doteraz netušil.

Nakopírujte si tento list tak, aby každý mal jeden.

Cieľom je ku každej vete v tabuľke napísať meno jedného spolužiaka, pre ktorého tento výrok platí.

Ten istý spolužiak môže byť zapísaný len 1 krát. Keď sa niekomu podarí vyplniť všetky políčka v tabuľke, hlasno zvolá: Ekobingo! A hru vyhráva. Víťaz potom predstaví ostatným informácie, ktoré zistil a prebieha spoločná diskusia k jednotlivým témam.

E K O B I N G O

Nájdí niekoho, kto:	Meno:
Má elektrospotrebič vyrobený na Slovensku.	
Má aspoň jeden elektrospotrebič označený energetickou triedou A (nízka spotreba)	
Uprednostňuje nabíjateľné batérie pred jednorazovými.	
Vypína počítač, ak ho nepoužíva.	
Nepreháňa to s kúrením a radšej sa v zime dobre oblečie.	
Nenecháva televízor zapnutý nepretržite ako zvukovú kulisu.	
Vie, aké druhy elektrární máme na Slovensku na výrobu elektriny.	
Vie, kde na Slovensku sú jadrové elektrárne.	
Pri kúpe uprednostní úsporné žiarivky pred obyčajnými žiarovkami.	
Suší opraté oblečenie na šnúre a nie v elektrickej sušičke na prádlo.	

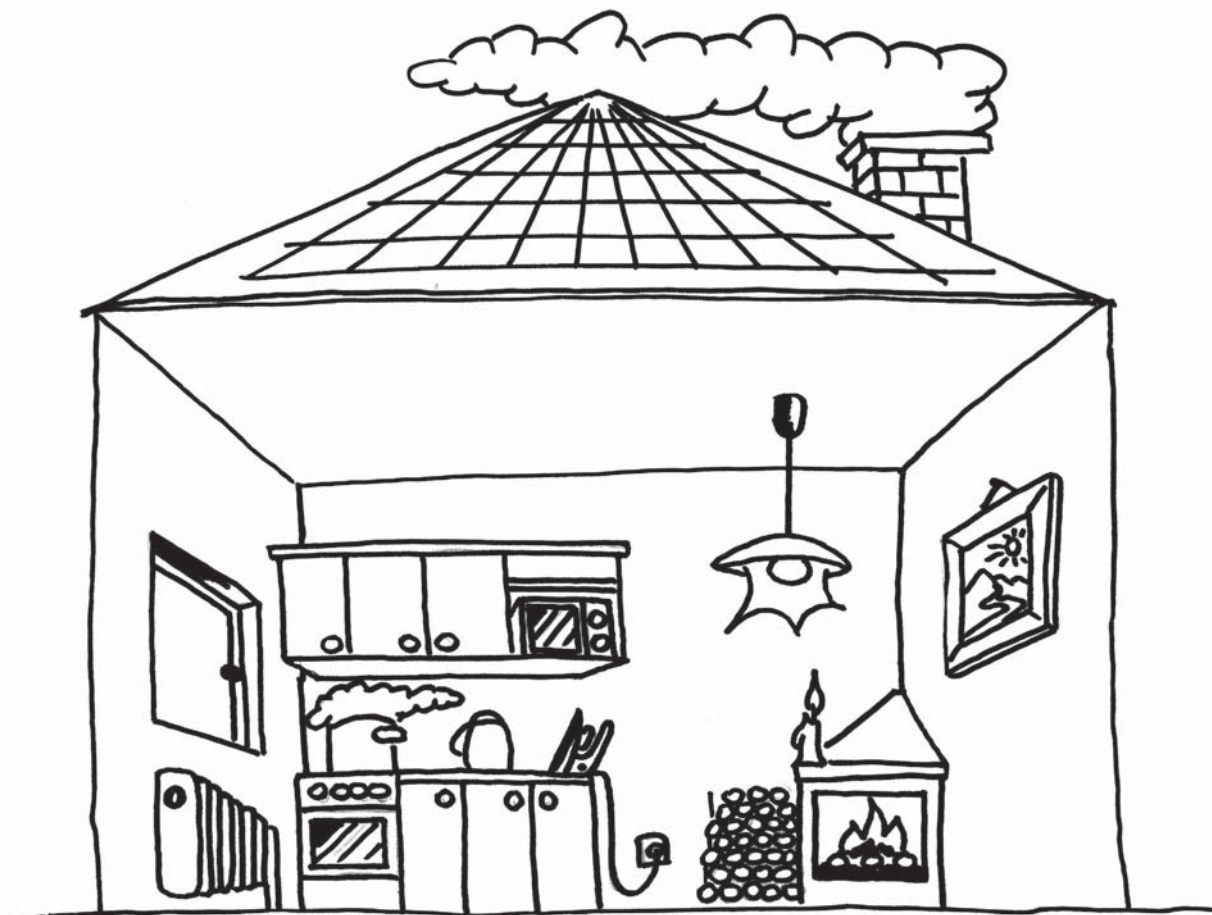
Slnko je jediný zdroj energie, na ktorý sa môžeme spoľahnúť! Pomenuj a vyfarbi jednotlivé obrázky. Ku každému napíš odpoveď na tieto otázky:

Prečo v zime nezamrzne?

Ako využíva slnečnú energiu, aby prežil/a zimu?

Na obrázku sa nachádza zariadený dom. Červenou farbou vyfarbi a pomenuj všetko, čo v ňom môže byť teplé alebo horúce.

Vieš, odkiaľ teplo pochádza?

Ako súvisí teplo s dymom, ktorý vychádza z komína domu?

Kde všade sa dymí z komínov?

Zapíš si, čo všetko ti napadne pri pohľade na tento obrázok.

Vysvetli, čo znamená výrok:
„Zohrej svoj dom, nie klímu!“

Na výrobu tepla v domácnostiach na Slovensku sa používajú tieto primárne energetické zdroje (PEZ). Ktorý z nich má podľa teba najväčšiu a ktorý najmenšiu ekologickú stopu?

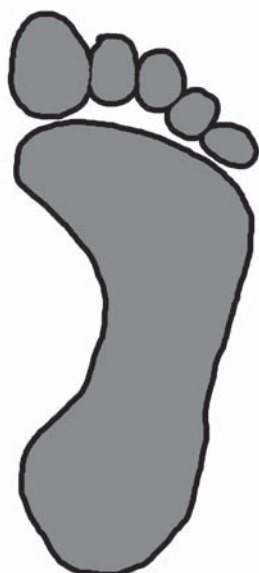
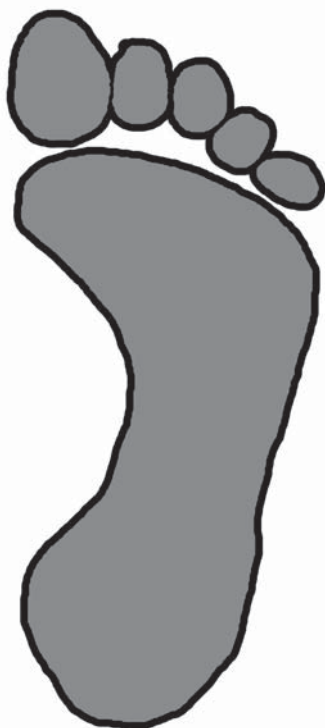

ZEMNÝ PLYN

BIOMASA

VYKUROVACÍ OLEJ

UHLIE

Ako by si svojim rodičom vysvetlil, prečo má aj kúrenie svoju ekologickú stopu:

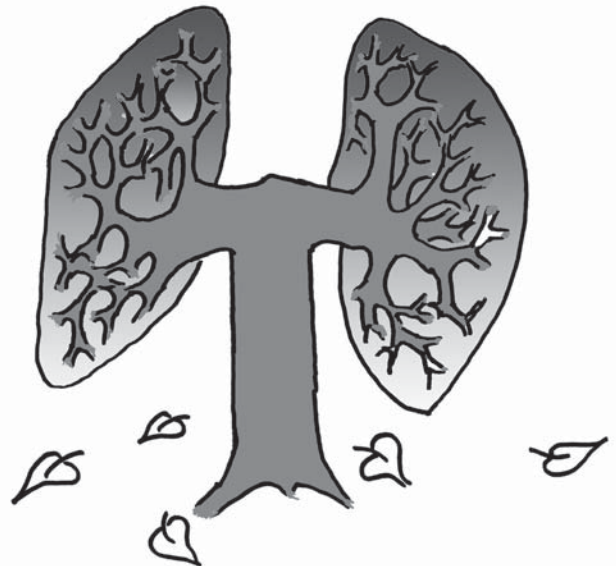

Prečo má uhlie väčšiu ekologickú stopu ako biomasa? V čom spočíva základný rozdiel medzi spaľovaním uhlia a dreva?

Obrázky ti naznačujú odpoveď.

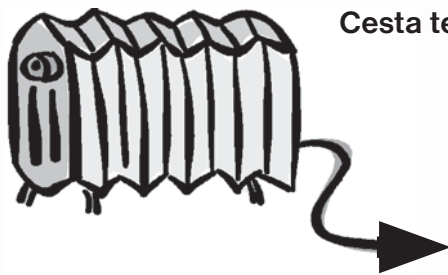

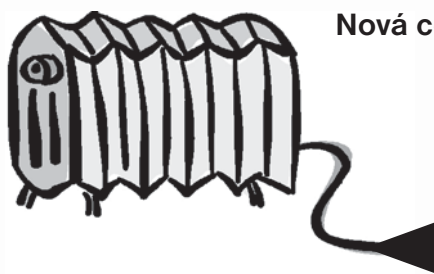

Porozmýšľaj, kde sa vyrába teplo sálajúce z radiátora u vás doma alebo v škole. Čo je zdrojom tohto tepla, odkiaľ pochádza a ako sa tento zdroj získava?

Do prvého obrázku dokresli súčasnú cestu tepla od radiátora späť ku zdroju. Potom nakresli novú cestu od zdroja k radiátoru, ktorá však bude mať oveľa menšiu ekologickú stopu.

Cesta tepla od radiátora k zdroju

Nová cesta tepla od zdroja k radiátoru

Ako je možné zmenšiť ekologickú stopu kúrenia? Odpoveď nájdeš zakódovanú v číslach. Vypočítaj matematickú úlohu pri každom písmene. Potom k číslam pod tabuľkou priradi písmená a prečítaj si riešenie.

S + 345 243	C / 624 4	U + 841 138	O - 999 569	Z x 89 16	V + 611 191
N - 382 90	I x 28 9	L - 599 212	N / 392 56	P + 477 319	M / 594 33
Y / 696 12	A + 671 213	T x 841 4	1 - 132 649	Ž + 99 411	E x 99 56

1424	7	252	510	5544	7	252	18

3364	5544	796	387	430	3364	58	

802	18	252	5544	588	3364	7	430	588	3364	252	430

-517	588	3364	979	796	5544	292	156	5544	387	1424	252	884

Napiš aspoň tri ďalšie spôsoby, ako môžeš zmenšiť svoju ekologickú stopu kúrenia.

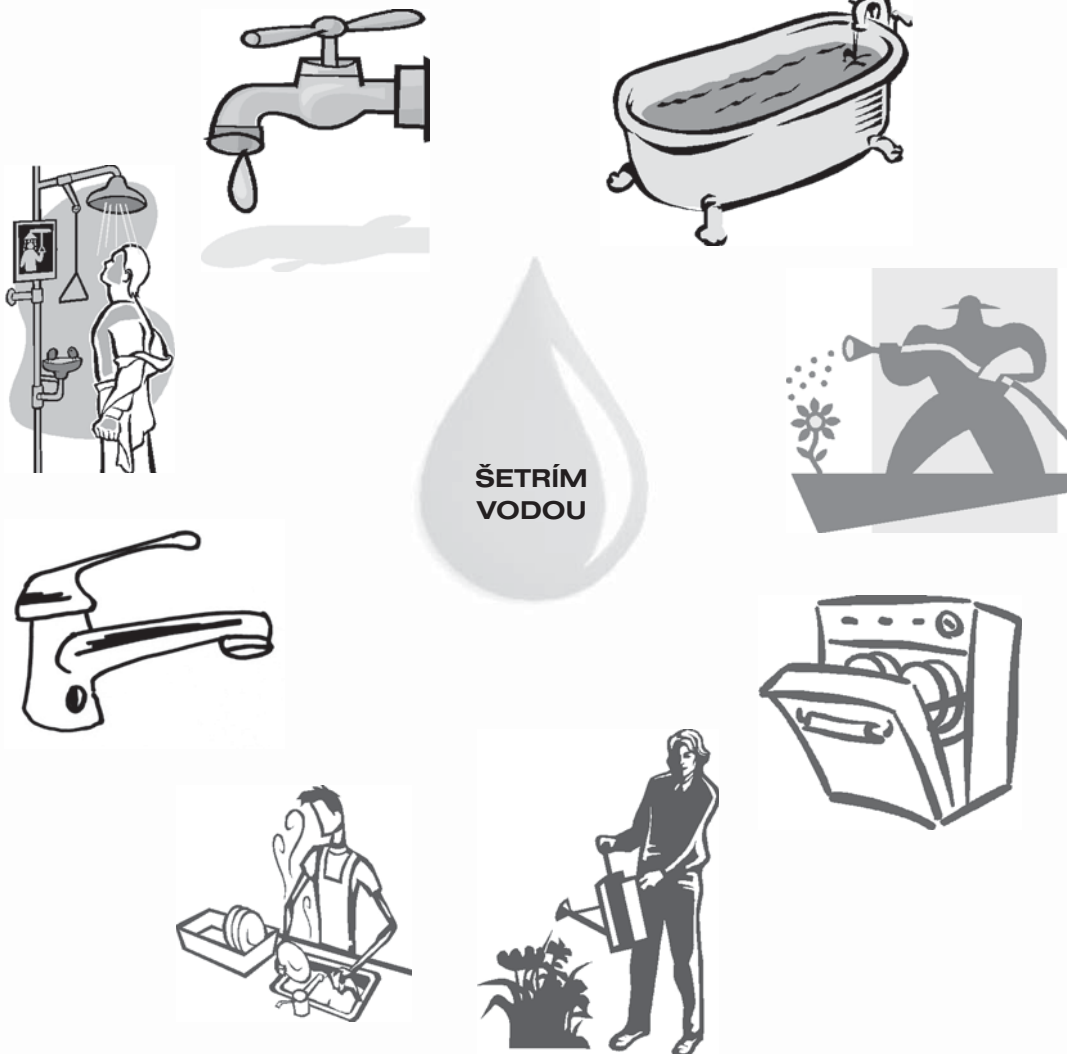
- _____
- _____
- _____

Existuje snáď toľko možností šetrenia vodou, koľko je spôsobov jej využívania.

Z nasledujúcich obrázkov označ tie, ktoré znázorňujú šetrenie vodou. Svoje rozhodnutie zdôvodni.

Ako by si ešte mohol ty prispieť k šetreniu touto vzácnou tekutinou?

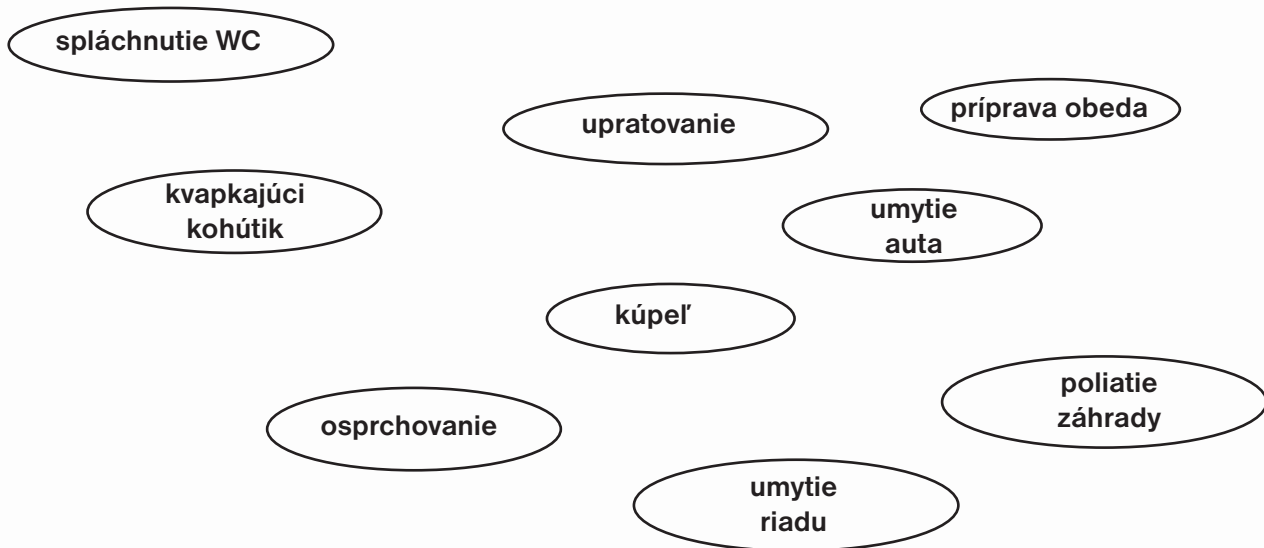
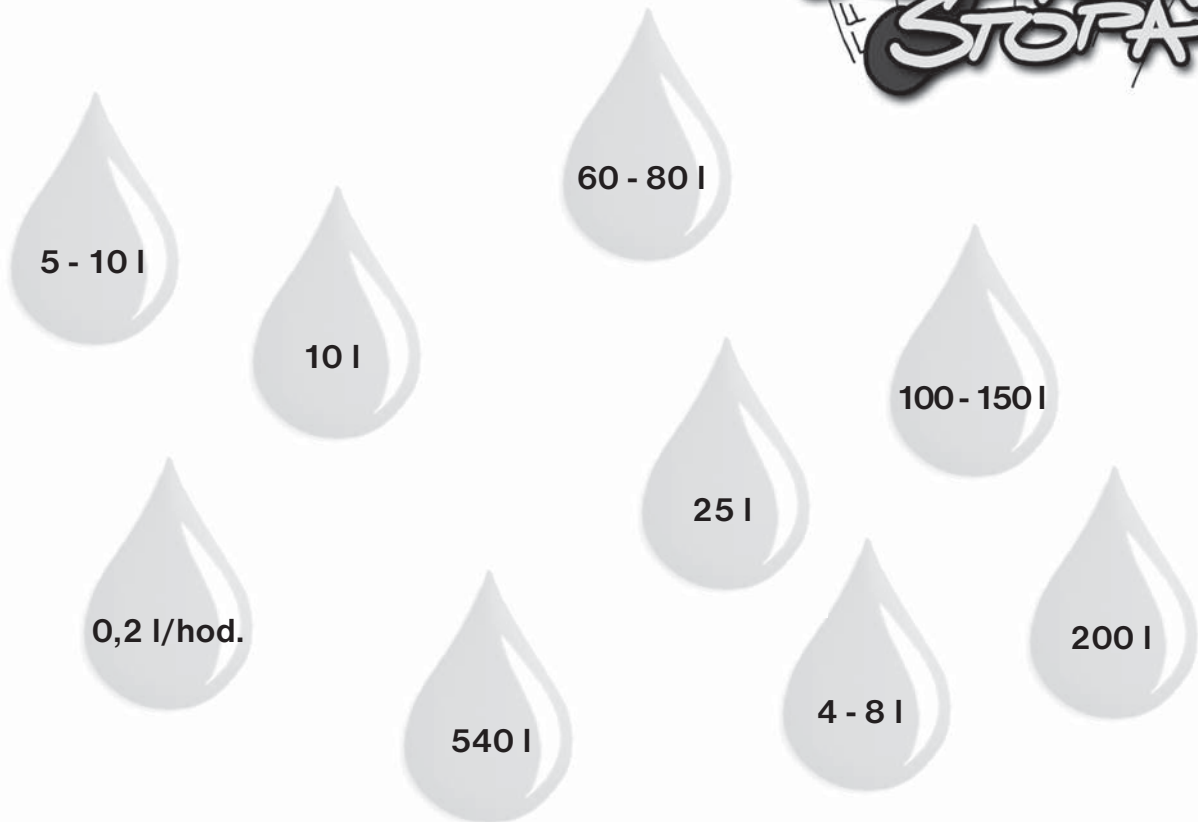

Koľko vody v domácnosti približne spotrebujeme? Kvapky správne nasmeruj a zisti odpoveď!

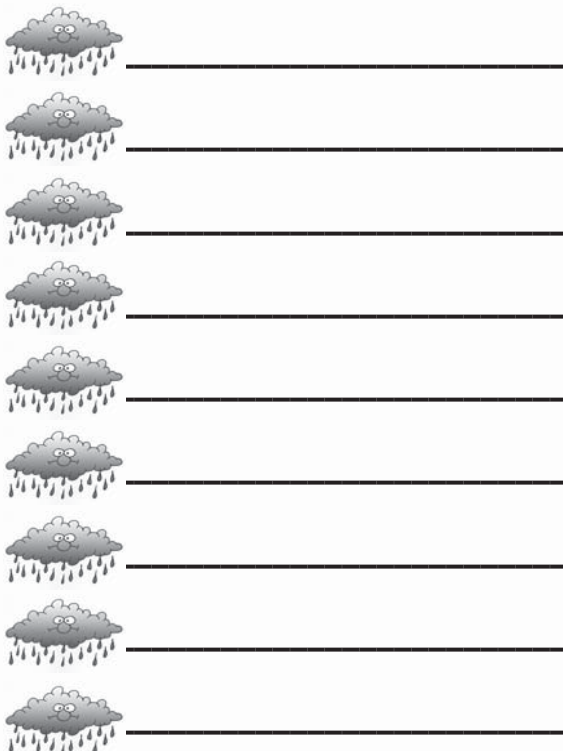

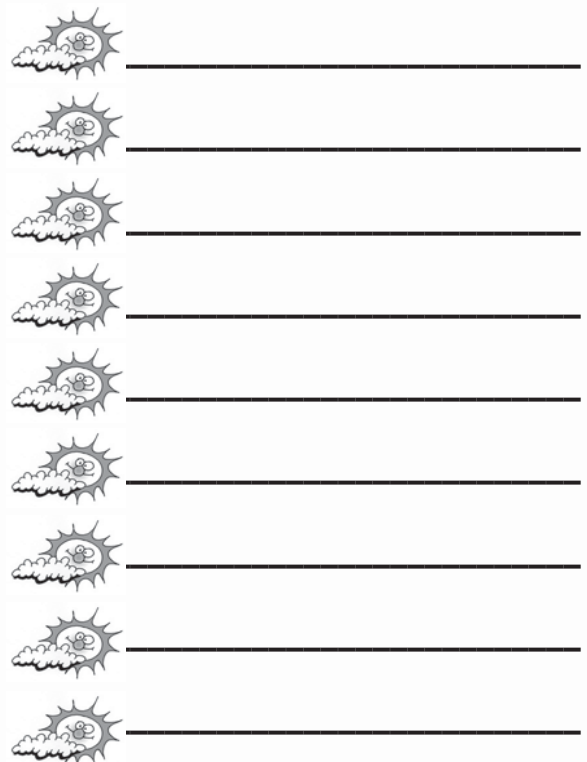
Pitná voda je nevyhnutná zložka ľudskej potravy. Jej zdrojom je zrážková voda, podzemná voda a s určitým obmedzením voda riek a jazier. Tieto zdroje často človek znehodnocuje svojou činnosťou.

Vypíš negatívne a pozitívne vplyvy na vodné zdroje.

Poškodzuje vodné zdroje

Chrátime vodné zdroje

„V jednej kvapke vody môžeš spoznať celý svet.“

indické príslovie

Na Slovensku je v súčasnosti priemerná spotreba pitnej vody približne 120 litrov na osobu a deň (napr. Švajčiari a Taliani spotrebujú v priemere 250 litrov na osobu a deň).

Skús počas jedného týždňa sledovať spotrebu vody vo vašej domácnosti. Pri vytváraní tvojej malej štatistiky ti pomôže nasledujúca tabuľka.

Spotreba vody vo vašej domácnosti

Deň v týždni	Dátum	Stav vodomera
Pondelok		
Utorok		
Streda		
Štvrtok		
Piatok		
Sobota		
Nedeľa		
Spolu		

Počet členov v rodine: _____

Priemerná spotreba vody na člena rodiny za týždeň: _____

Priemerná spotreba vody na člena rodiny za rok: _____

Čo si myslíš, je vaša spotreba vody primeraná, nezvyšuje vám vašu ekologickú stopu?

_____

S rozvojom civilizácie, modernizácie a technického pokroku rastú aj nároky na kvantitu a kvalitu vody. V niektorých oblastiach našej planéty je kritický nedostatok vody a vodné zdroje sa stávajú limitujúcim faktorom života.

Je preto dôležité sa zamyslieť nad ochranou tejto vzácnej tekutiny a odkázať ľudstvu (odkaz nájdeš v ŠTVORSMEROVKE):

NAPÍŠ TEXT ŠTVORSMEROVKY (12 písmen)

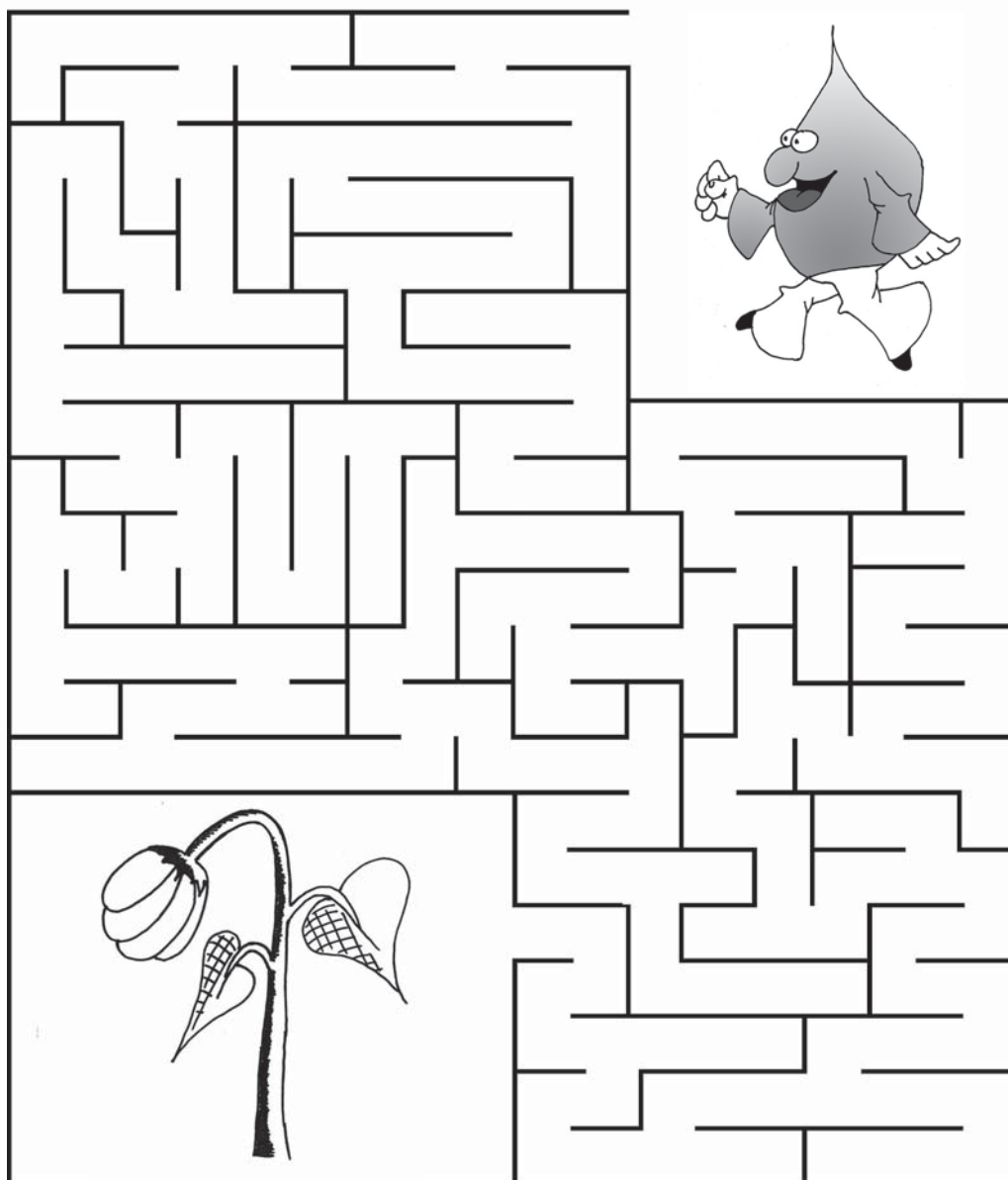
Š	E	A	Ň	D	U	T	S	T	M
J	A	Z	E	R	O	CH	U	S	R
J	E	D	A	K	P	A	V	K	A
A	R	I	A	C	I	D	A	H	K
CH	M	I	N	E	R	Á	L	K	A
R	A	Ň	A	V	T	A	R	A	P
P	E	V	V	O	D	O	M	E	R
S	O	V	O	D	O	P	Á	D	Ó
D	R	Y	B	A	K	E	I	R	L
K	Ú	P	E	L	Ň	A	O	U	CH

Voda je vzácnym darom našej planéty Zem. Bola, je a stále bude rozhodovať o všetkom živom. Rozhoduje nielen o živote človeka, živočíchov, ale aj rastlín, ktoré ju taktiež potrebujú na prežitie.

Pokús sa zachrániť túto zvädnutú rastlinku tým, že kvapku prevedieš bludiskom a ukážeš jej tú správnu cestu:

**Poznáš niektoré rastliny, ktoré rastú v okolí vodných tokov a jazier?
Aký majú význam?**

© SAŽP

Voda

Je v nás a mimo nás.

Je každého a nikoho.

Je z neba, je zo zeme, je medzi nebom
a zemou.

Je tu, aby sme prežili, je tu pre nás a je tu
sama pre seba.

Je nezničiteľná, a pritom zraniteľná.

Je divá, drsná a neskrotná. Vie ničiť, pustošiť, zabíjať.

Je jemná, prítulná a hravá. A prekrásna. Vie pomáhať, chladiť
aj zohrievať, liečiť.

Je autorkou a súčasne interpretkou širokého repertoáru zvláštnych
piesní, tancuje zaujímavé tance, nepretržite prichádza a odchádza.
Je bezfarebná, no neustále rozohráva fascinujúce hry so svetlom.
Spoločne dokážu vykúziť nespočetné množstvo nádherných
farebných variácií, ale aj strašidelno-čudesných kombinácií.

Je bez vône, ale aj tak vonia. Životom, rozprávkou, večnosťou.
Je bez chuti, a predsa chutí. Najobyčajnejšou a zároveň
najnenapodobiteľnejšou chuťou, ktorú pozná každý živý tvor
zemegule.

Voda, podstata existencie tejto planéty – je pre nás tak samozrejmá,
každodenná a bežná, že jej prítomnosť zväčša vôbec nevnímame a jej
jedinečnosť a nenahraditeľnosť si často vôbec neuvedomujeme. To
však nič nemení na fakte, že dostupnosť čistej pitnej vody je v súčas-
nosti jedným z najznámejších problémov ľudstva.

Ak ste sa v čítaní dostali až sem, skúste si naliať pohár čistej vody.
A premýšľajte, rozjímajte, ako sa spoločne čo najlepšie starať o vodu.

Neznámy autor

Skús aj ty premýšľať nad významom vody ...

Príroda je najlepšia lekárka! Každé ovocie a zelenina obsahuje niekoľko vitamínov a minerálov, ktoré podporujú ľudské orgány, pomáhajú pri trávení, stišujú bolesť. Stačí si len správne vybrať.

K jednotlivým častiam ľudského tela priradiť prírodný liek, čiže to ovocie alebo zeleninu, ktorá ich lieči a posilňuje. Obrázky vyfarbi a doplň, ak poznáš nejaký ďalší prírodný liek.

V súčasnosti v EÚ trpí zhruba 243 miliónov sliepok v klietkových chovoch. Sú natlačené v tesných dlhých klietkach. Každá z nich má priestor menší, ako je tento hárok papiera. Takmer nemajú perie a trpia mnohými chorobami, čo sa prejavuje aj na kvalite vajec. Chov v klietkach im spôsobuje fyzické utrpenie – dochádza ku zlomeninám zoslabnutých kostí. Klietky sa nachádzajú v halách s intenzívnym osvetlením, ktoré svieti 17 hodín denne, pretože svetlo podporuje znášanie vajec.

Dokresli tejto sliepočke domov tak, aby sa jej v ňom páčilo a aby spíňal všetky jej predstavy a potreby.

Počas nákupu v obchode si všimni, že každé vajce je označené kódom. Prvé číslo na tomto kóde vždy prezrádza spôsob chovu, v ktorom bolo vajce vyprodukované. Nájdi správne dvojice a zisti, ktoré číslo označuje najlepší a ktoré najnepriaznivejší spôsob chovu sliepok:

Ekologický chov (Bio)

3

Klietkový chov

1

2

Podstielkový chov

Voľný chov

0

Je celkom jednoduché predstaviť si, ako doprava ohrozuje prírodu našej planéty. Ako však môže to, čo jeme, ovplyvňovať životné prostredie?

Vedľa obrázku si zaznač všetky svoje myšlienky:

Zem sa využíva na dopestovanie zemiakov a iných plodín.

Inou farbou potom k obrázku napíš možnosti, ako by sme mohli znížiť ekologickú stopu potravín.

Aj kindervajce má svoju ekologickú stopu. Na obrázkoch nájdeš SUROVINY, z ktorých sa vyrábajú jednotlivé vrstvy vajička.

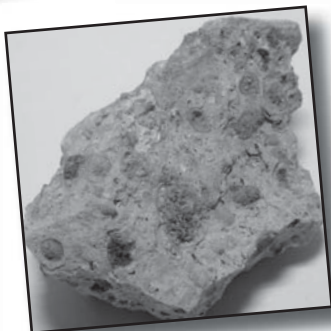
Pomenuj suroviny na obrázkoch a ku každej napíš:

ČO sa z nej vyrába?

ODKIAĽ pochádza?

KTORÝM dopravným prostriedkom cestovala do továrne na výrobu kindervajca?

Niektoré odpovede nájdeš aj v atlase sveta.

Z čoho teda pozostáva ekologická stopa KINDERVAJCA?

© SAŽP

Pod každý obrázok napíš odpovede na nasledujúce otázky:

1. O čom hovorí tento obrázok?
2. Aký druh potravy jedia ľudia žijúci na Zemi?
3. Kde sa vyrábajú potraviny, ktoré konzumujú?
4. Má to nejaký vplyv na veľkosť ich ekologickej stopy?
5. Vymenuj 5 krajín, o ktorých by tento obrázok mohol hovoriť.

Na ktorej polovici planéty žijeme my, Slováci?

Čo všetko ovplyvňuje veľkosť ekologickej stopy stravovania?

Ekologická stopa stravovania má v našej škole hodnotu _____ .

Na tomto liste sa nachádzajú rôzne slová súvisiace s jedlom a stravovaním. Vystrihni ich a logicky roztried' do 2 skupín. Vzniknuté skupiny pomenuj výstižným názvom.

fair trade

biopotraviny

monokultúry

ekologický chov sliepok - 0

menšia ekologická stopa

humánne zaobchádzanie

konvenčné poľnohospodárstvo

menej CO₂

diverzita

zelené hnojenie

dovoz

skleníkový efekt

veľkochov

poruchy zdravia

ekologické poľnohospodárstvo

organické hnojivá

neúrodnosť

lokálna produkcia

ekologický chov sliepok - 3

domáce odrody

geneticky modifikovaná kukurica

kváliné živočné podmienky

chemikálie

väčšia ekologická stopa

pesticídy

hlad

Ktorá skupina slov reprezentuje menšiu ekologickú stopu?

Uved' aspoň 3 dôvody:

1. _____
2. _____
3. _____

Vedel si, že banány, ktoré ješ pochádzajú z Karibiku? V tabuľke sa nachádzajú ľudia, ktorí sa podieľajú na výrobe, preprave a predaji banánov. Jeden banán stojí približne 30 centov.

Prirad' týchto ľudí k sume, ktorú podľa teba z jedného banána zarobia.

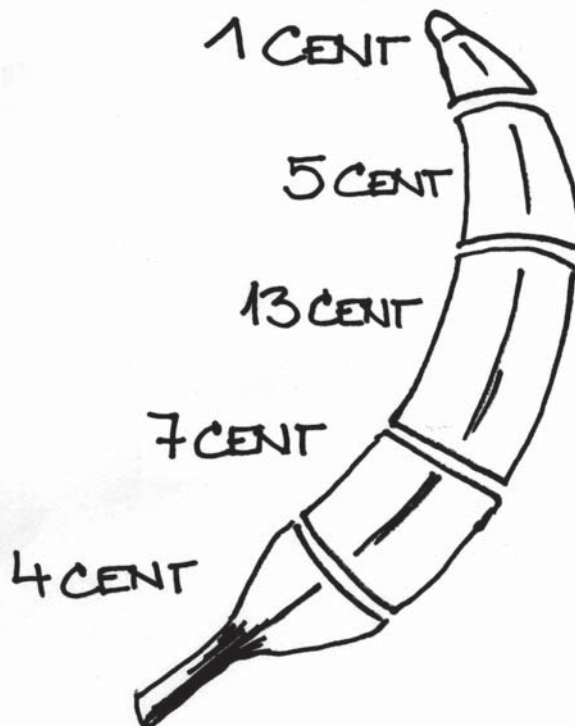
MAJITEĽ SUPERMARKETU

ROBOTNÍK NA PLANTÁŽI

DOVOZCA

BALIČ

MAJITEĽ PLANTÁŽE

Je toto rozdelenie férové?

Kto by mal dostať najviac, kto najmenej a prečo? Kto sa najviac narobí?

Vieš čo znamená toto logo?

© SAŽP

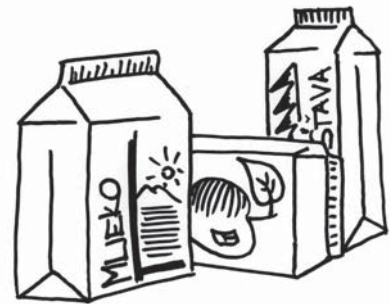

Odpad – čo si predstavíš, keď počuješ toto slovo? Väčšina z vás si predstaví plný odpadkový kôš vo svojej izbe, triede alebo plný kontajner pred domom. Áno, odpadom nazývame niečo, čo sa nám zdá už nepotrebné a nechcené. Takýto odpad môže následne skončiť buď v spaľovni, na skládke alebo sa nám vráti späť do domácnosti v procese recyklácie. Predtým však tento odpad musíme vyseparovať (vytriediť).

Vieš, ktorý odpad patrí do ktorej nádoby?

ŽLTÁ

ZELENÁ

ČERVENÁ

MODRÁ

Vytvorením správnych dvojíc zistíš, ako dlho bude príroda trpieť, kým sa zbaví tohto odpadu...

1 / SKLO	A / 20 - 100 ROKOV
2 / IGELITOVÁ TAŠKA	B / 4 - 12 MESIACOV
3 / HLINÍKOVÁ PLECHOVKA	C / 3 000 ROKOV
4 / KONZERVA	D / 6 TÝŽDŇOV
5 / ŽUVAČKA	E / 3 MESIACE
6 / ČASOPIS	F / 100 - 1000 ROKOV
7 / VLNENÁ RUKAVICA	G / 1 ROK
8 / KARTÓN	H / 5 ROKOV
9 / JABLKO	I / 2 MESIACE
10 / NOVINY	J / 50 ROKOV

5. _____

4. _____

6. _____

3. _____

7. _____

10. _____

2. _____

8. _____

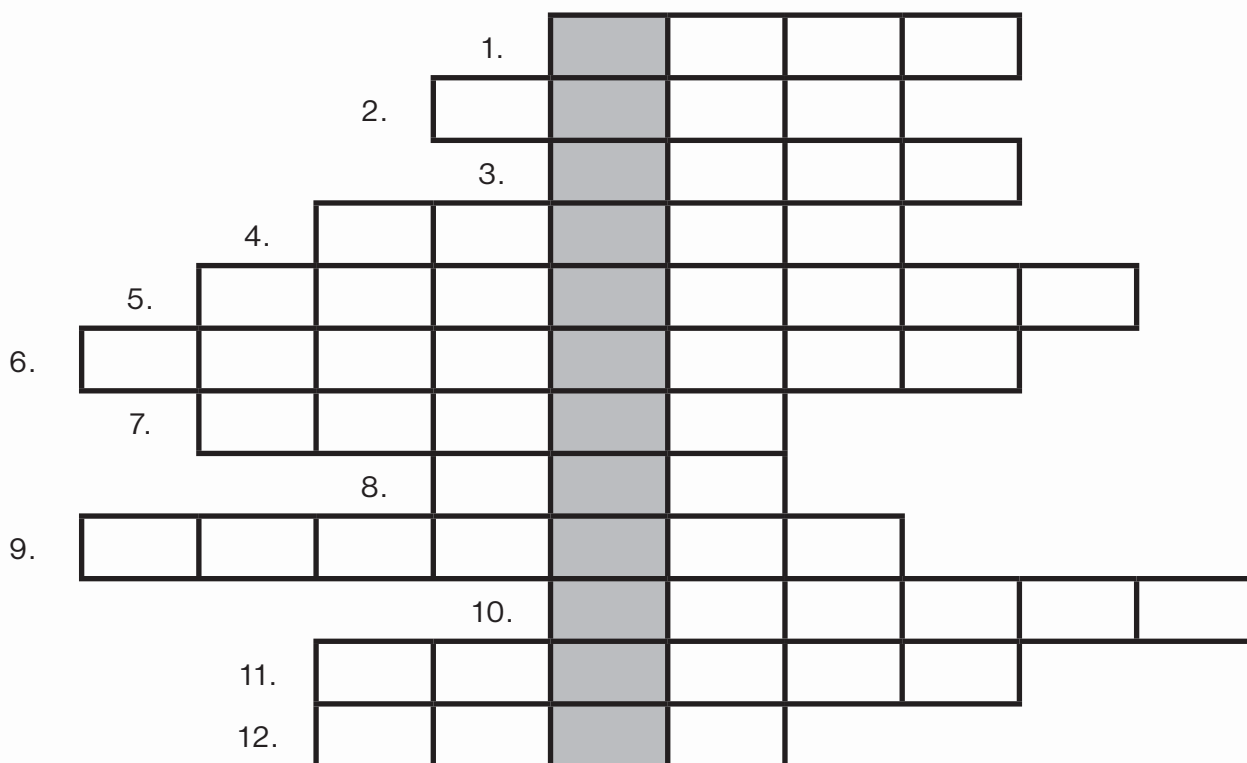
9. _____

1. _____

Odpadov na Zemi stále pribúda. Tým, že ich je stále viac a viac, vytvárame nebezpečnú hrozbu pre budúce generácie, a tým ohrozujeme ich život. Zanechávame za sebou stopu, ktorú však môžeme zmenšiť.

Ako? Odpoveď nájdeš v tajničke.

1. Ktorý druh odpadu vhadzujeme do zelenej nádoby?
2. Využívaním zberového papiera šetríme dôležitý prírodný zdroj, ktorý?
3. Ktorú zložku životného prostredia zaberajú svojou rozlohou skládky odpadu?
4. Čo zvyšuje predajnosť tovaru v obchodných reťazcoch a taktiež aj množstvo vyprodukovaného odpadu?
5. Ako nazývame obal, v ktorom sa predáva napríklad džús a mlieko?
6. Čo sa znečisťuje emisiami pri spaľovaní odpadov?
7. Ako nazývame látky ľahšie ako voda, ktoré sú potrebné pre chod motorov?
8. Ktorý druh odpadu vhadzujeme do červenej nádoby?
9. Miesto, kde ukladáme odpad natrvalo nazývame .....
10. Ktorý druh odpadu vhadzujeme do modrej nádoby?
11. Ktorý druh odpadu vhadzujeme do žltej nádoby?
12. Skládkovaním odpadov na skládke sa môžu znehodnotiť významné zdroje pre život, ktoré sú to zdroje?

**Ročne na Slovensku vyprodukuje
takmer 7 miliónov ton odpadu, z toho
asi 40 % pochádza z oblasti priemyslu.**

Na základe údajov v tabuľke vyjadri množstvo vyprodukovaného odpadu v jednotlivých odvetviach za rok 2009 v percentách (z týchto údajov môžeš pomocou PC urobiť graf):

Vznik odpadov podľa klasifikácie ekonomických činností v tonách (2009):

<i>Sekcia</i>	<i>Spolu</i>	<i>Percentá (%)</i>
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	508 198,96	
Ťažba a dobývanie	198 163,04	
Priemyselná výroba	2 465 267,97	
Dodávka energie, plynu a pary	840 968,09	
Dodávka vody, čistenie a odvod OV	660 080,10	
Stavebníctvo	1 189 486,50	
Obchodné služby	356 435,88	
Doprava a skladovanie	169 151,20	
Ubytovanie a stravovacie služby	9 816,16	
Informácie a komunikácia	5 032,45	
Finančné a poisťovacie činnosti	410,05	
Činnosti v oblasti nehnuteľností	22 583,88	
Odborné, vedecké a technické činnosti	101 035,58	
Administratívne a podporné služby	17 230,03	
Verejná správa a obrana	26 947,79	
Vzdelávanie	1 173,97	
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	111 233,79	
Umenie, zábava a rekreácia	1 005,44	
Ostatné činnosti	1 635,89	
Nezistené	91 856,58	
Spolu	6 777 713,35	

Nájdí správnu odpoveď na nasledujúce otázky ...

1. Odpad z domácností, ktorý nás sprevádza v našom každodennom živote a ktorý vzniká aj pri čistení verejných komunikácií a priestranstiev obce alebo mesta nazývame:

- a) splaškový odpad
- b) komunálny odpad
- c) izbový odpad
- d) priemyselný odpad

2. Ak je skládka odpadu naplnená, jej povrch sa zhutní a prekryje fóliou proti prenikaniu dažďových vôd. Nakoniec sa na ňu navrství zemina, ktorá sa môže zatravníť alebo vysadiť rastlinami. Ako nazývame takýto spôsob zabezpečenia uzavretej skládky?

- a) rekultivácia skládky
- b) urbanizácia skládky
- c) revitalizácia skládky
- d) regenerácia skládky

3. Červená nádoba na triedený zber odpadu býva často označená aj skratkou VKM. Čo znamená táto skratka?

- a) vysoko kontaminovaný materiál
- b) viacvrstvový kombinovaný materiál
- c) verejný komunálny materiál
- d) vhodný kompostovateľný materiál

4. Predpokladom vysokej kvality kompostu je aj správny pomer dvoch prvkov. Urči, o pomer akých prvkov ide:

- a) pomer uhlíka a draslíka (C:K)
- b) pomer vápnika a hliníka (Ca:Al)
- c) pomer uhlíka a dusíka (C:N)
- d) pomer dusíka a vodíka (N:H)

5. Vyber, ktorý z týchto odpadov nepará medzi nebezpečný odpad.

- a) syntetické farby
- b) odpad z nemocníc
- c) čisté sklo
- d) autobatéria

Napiš všetky pojmy, ktoré ti napadnú k slovu odpad. Jednoducho napíš všetko, čo sa ti vynorí v mysli. Slová zapisuj do bublín a potom medzi nimi hľadaj súvislosti.

skládká
odpadu

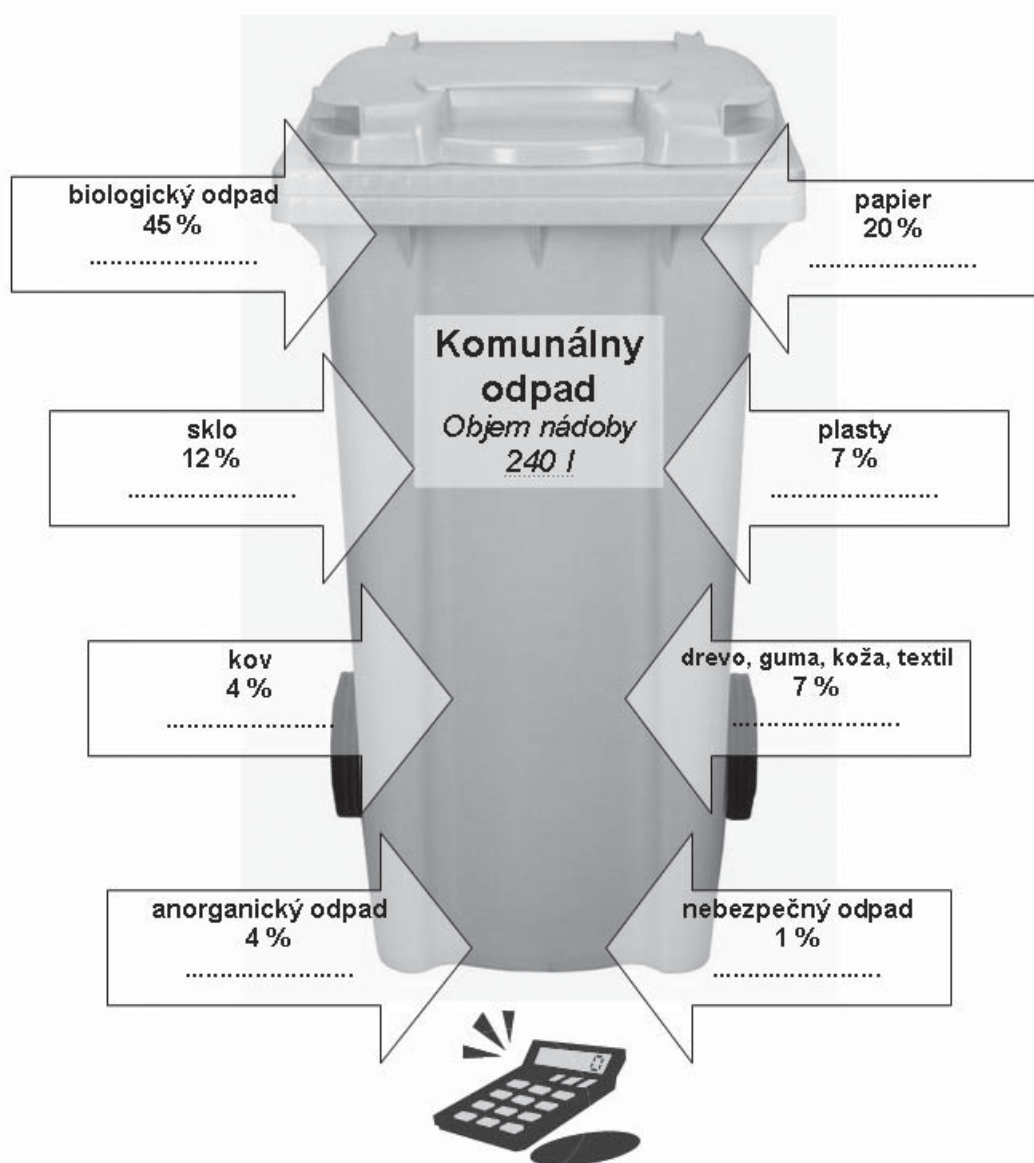

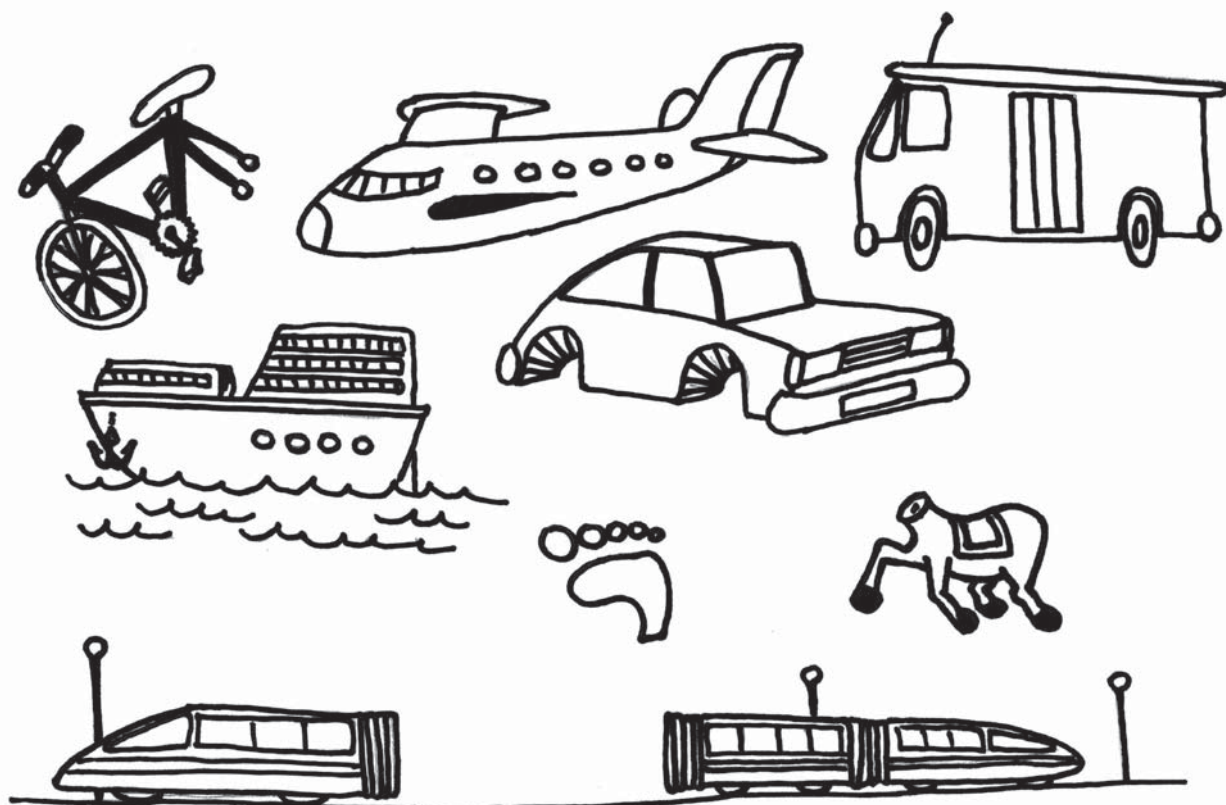
Komunálny odpad vzniká v našich domácnostiach, ale tiež v mestách a obciach pri čistení verejných komunikácií a priestranstiev. Štatistiky z roku 2009 uvádzajú, že na jedného obyvateľa sme za jeden rok vyprodukovali v priemere 322 kg odpadu. Tento odpad sa vyznačuje svojou rôznorodosťou. Približné percentuálne zastúpenie jednotlivých komodít je uvedené na obrázku.

Pokús sa vyjadriť tieto percentá v objemových jednotkách, ak vieš, že objem nádoby je 240 litrov.

Pri výpočte môžeš použiť kalkulačku.

Neposlušná ceruzka potrápila uja maliara a nesprávne nakreslila dopravné prostriedky. Pomôž ujovi maliarovi a dokresli chýbajúce časti dopravných prostriedkov. Obrázky môžeš vyfarbiť.

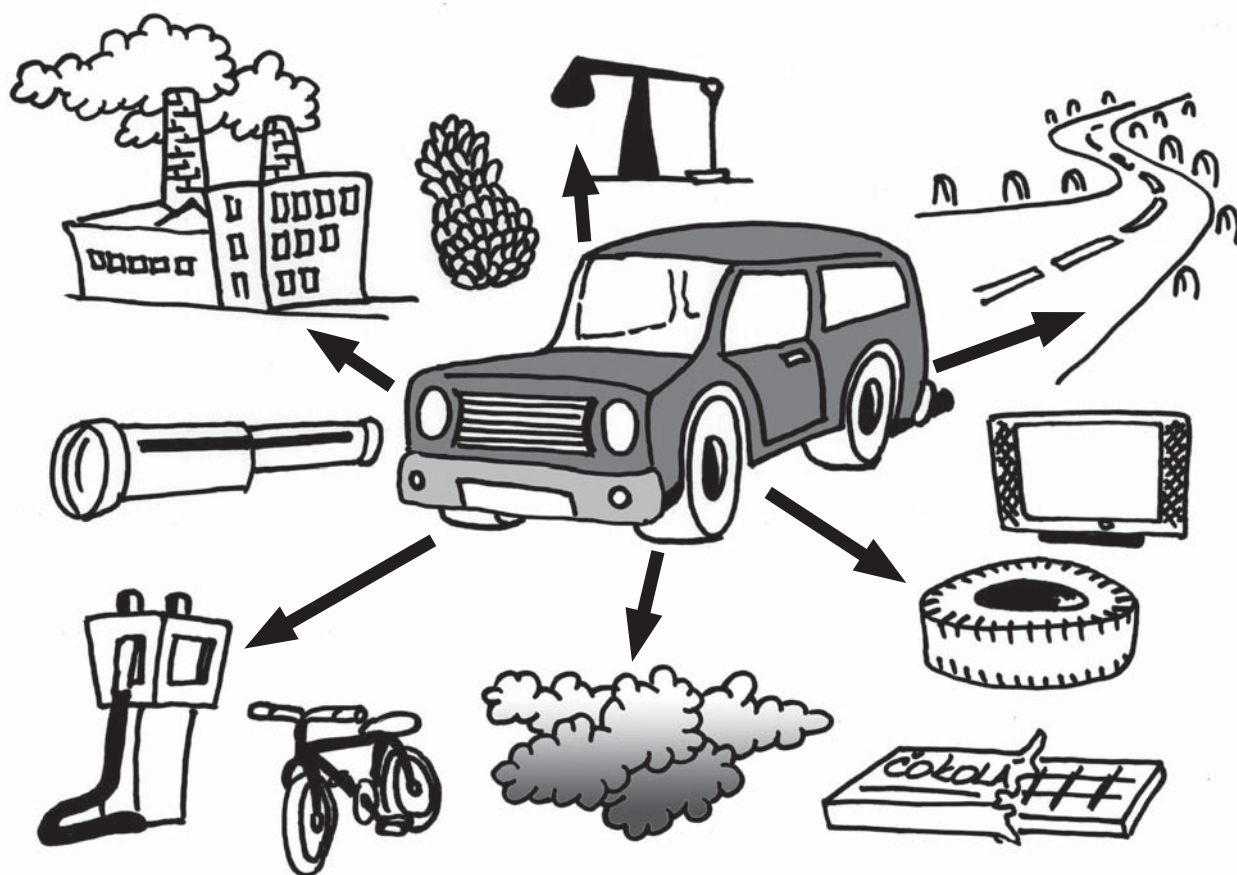

Zakrúžkuj dopravné prostriedky, ktoré najmenej škodia prírode, prípadne domaluj ďalší dopravný prostriedok, ktorý ti napadne.

Automobil používame denne: vozí nás do práce a do školy, na nákupy, na výlety... Zvykli sme si na pohodlie. Ale automobil nie je len užitočný pomocník. Výroba a používanie auta zaťažuje prírodu. Preto by sme si mali vždy dobre premyslieť, kedy ho nahradíme vlastnými nohami, bicyklom alebo hromadným dopravným prostriedkom.

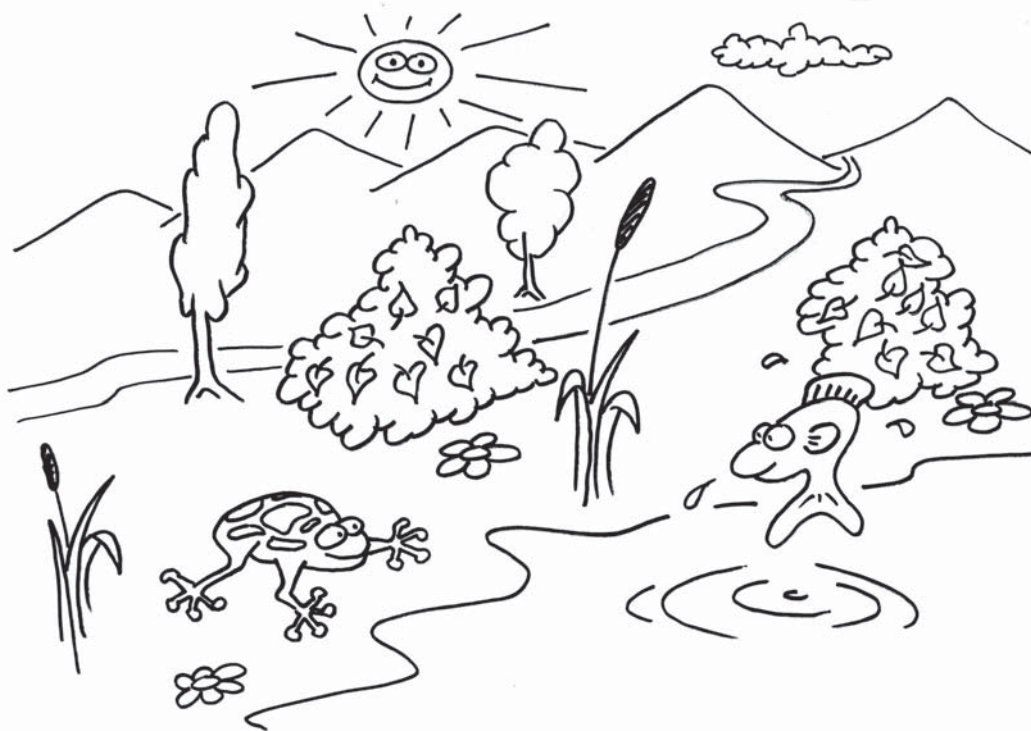
Si zvedavý čo všetko treba na chod a výrobu automobilu? Zistíš to, ak budeš nasledovať šípky smerujúce od šedého autička. Obrázky vyfarbi.

ODPOVEDZ NA OTÁZKY:

- Čo je najdôležitejšie na pohon automobilu?
- Z čoho sa vyrába benzín?
- Ako sa k nám dostáva ropa?
- Aké škody na prírode môže napáchať prevoz ropy?

**Vyfarbi smutnú a veselú krajinku.
Snaž sa použiť čo najviac farieb.
V ktorej z týchto krajín by si chcel žiť
a prečo? Čo sa ti nepáči na smutnej krajinke?**

© SAŽP

Doplň vety:

Prvé cesty budovali ľudia z .....

.....

Cesty dláždené kamením, ktoré spájali významné mestá impéria, začali v Európe budovať

.....

Cesty a diaľnice slúžia ľuďom na .....

.....

Väčšina moderných ciest a diaľnic sa stavia z .....

.....

Cestná premávka narastá oveľa rýchlejšie ako je možné .....

.....

V Európe má údržba a vylepšovanie existujúcich ciest prednosť pred .....

.....

Vymenuj, aké druhy dopravy poznáme:

Na základe tohto obrázku sa pokús vysvetliť, ako doprava vplýva na veľkosť tvojej ekologickej stopy:

Ktorý druh dopravy je najšetrnejší pre životné prostredie a prečo?

Aký druh dopravy uprednostňuješ ty a prečo?

Do obláčikov dopíš, aké negatívne vplyvy môže mať doprava na životné prostredie a zdravie človeka:

**Oprav gramatické chyby v texte
a prečítaj si dôležité informácie
o znečisťovaní ovzdušia:**

Doprava, priemysel a energetika spôsobujú znečistenie, ktoré sa dostáva do ovzdušia, vody a pôdy. Zdrojmi znečistenia sú autá, autobusy, továrne a elektrárne spalujúce fosílny palivá. S týchto zdrojov unikajú emisie a imisie, doprava spôsobuje smog. Unikajúce látky obsahujú rôzne znečisťujúce plyny ako CO_2 , SO_2 , NO_x a ďalšie.

Časť oxidu siričitého alebo oxidov dusíka v atmosfére sú prirodzeného povodu so sopiek, biologického rozkladu, s lesných a stepných požiarov atď... Zvyšok týchto plynov je vyprodukovaných ľudskou činnosťou. Znečistenie v ovzduší sa môže prenášať aj na veľké vzdialenosti. Ťažšie časti znečisťujúcich látok spadnú na zem v blízkosti zdroja znečistenia. Nazývame ich imisie. Lehšie časti sú vynesené spolu s mrakmi do vyšších vrstiev atmosféry. Práve tieto sú odvíate aj na väčšie vzdialenosti od zdroja znečistenia. Po zreagovaní z vodnými kvapôčkami v mrakoch padajú na zem spolu s dažďom, hmlou alebo so snehom. Takto vznikajú zriedené kyseliny, ktoré nazývame aj kislý dažď. Kislý dažď ohrozuje úrodnosť pôdy, stromy a lesy, život vo vode, ale aj budovi a ľudské zdravie.

Na ktoré chyby si zabudol:

Mestá, ktoré majú vo svojom okolí dostatok zelene, stromov a parkov, robia život mestským ľuďom krajším a zdravším. Sú to vzácne zelené plochy v šedi budov a ciest. Táto živá zeleň je však ohrozovaná práve ľuďmi, ktorí v meste žijú. Ničia ju svojím nezodpovedným správaním.

Prečítaj si príbeh o rodine Planošovcov a podčiarkni ich nesprávne správanie v prírode.

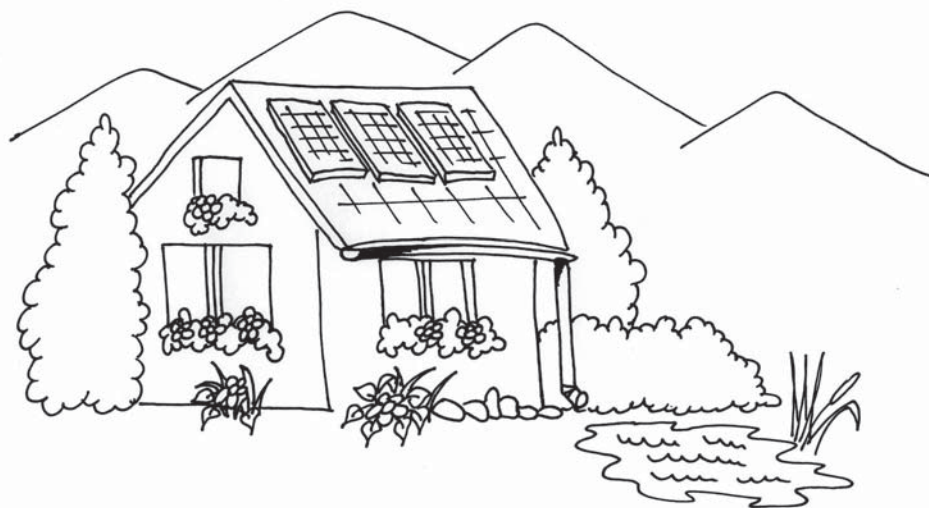
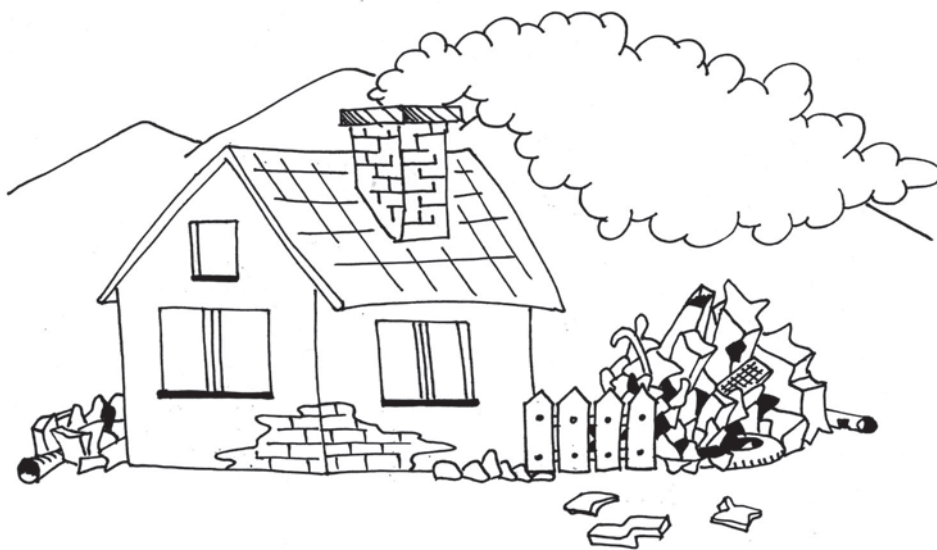
Rodina Planošovcov sa jedného dňa vybrala do neďalekého mestského lesa na výlet. Aj keď to bolo kúsok od sídliska, v ktorom bývali, naštartovali auto a pod'ho rovno krížom cez lúku nehľadiac ani na kvety, ani na stromy priamo k lesu. Zastali hneď vedľa lesného jazierka a prvé, čo urobil otec Planoš bolo, že si v jazere umyl svoje špinavé a zaolejované auto. Mama Planošová zatiaľ rozprestrela na zem deku, na ktorú rozložila jedlo a občerstvenie. Aby sa cítila ako doma, pustila si rádio na plné obrátky. Syn Planoško sa začal nudiť a tak si vybral prak a začal strieľať prakom na vtáčiky. Keď otec Planoš vyumýval svoje auto v jazere, začal pripravovať drevo na opekanie. Nepozbieral však suché drevo v lese, ale zoľal prvý mladý stromček, ktorý mu prišiel pod ruku. Aj tak sa mu nakoniec nepodarilo založiť oheň, pretože práve zoľaté drevo mu nechcelo horieť. Podarená rodinka si teda sadla na deku a zjedla všetky svoje zásoby, ktoré si priniesla z domu. Obaly, papieriky, konzervy z jedla odhodili do jazera, skončili tam ešte aj staré baterky z rádia. Po jedle zostali všetci veľmi smädní a keďže si zabudli zobrať z domu niečo na pitie, napili sa vody z jazera. Úplne zabudli na to, ako ho pred chvíľou zašpinili svojím odpadom a že v ňom vyumývali svoje auto. Tu ti im z tej vody prišlo preukrutne zle. Až vtedy si spomenuli, čo všetko zlé urobili prírode a teraz za to trpia. So strašnými bolesťami brucha odišli domov.

A preto si aj ty zapamätaj, že všetko zlé,
čo urobíme prírode, sa nám neskôr vráti.

Kde nachádza človek ďalší priestor pre svoje rozrastajúce sa mestá, závody, hypermarkety a iné stavby? Odpoveď znie: v prírodnom prostredí, ktoré však patrí niekomu inému...

Na týchto dvoch obrázkoch sa pokús nájsť čo najviac protikladov. V triede potom spolu diskutujte o ich negatívnom či pozitívnom dopade na životné prostredie.

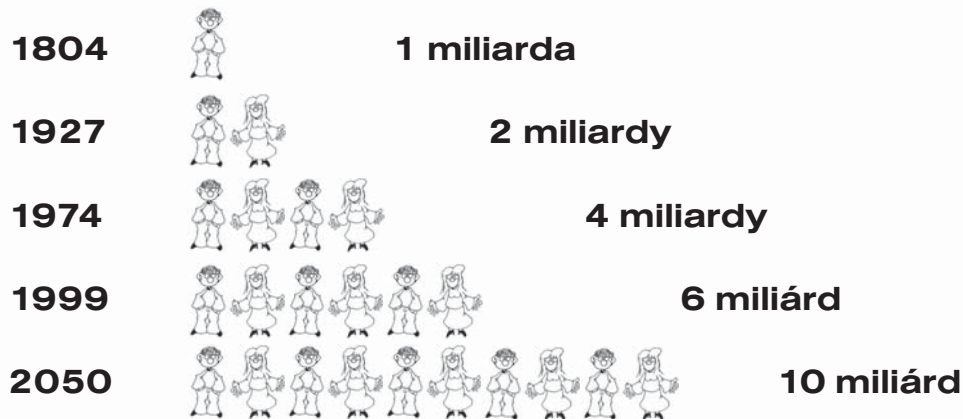

Vedel by si povedať, ako mestá, budovy a všetky zastavané plochy vplyvajú na veľkosť ekologickej stopy?

Poččet obyvateľov Zeme sa už tisíce rokov zvyšuje. Najprudší nárast, ako vidieť z obrázka, sa však uskutočnil za posledných 100 rokov. V súčasnosti sa každý deň narodí viac ako štvrt' milióna detí.

Populačný rast

Kto vie, zodpovie:

Prečo sa čoraz viac ľudí sťahuje do veľkých miest?

Zmeny svetového životného prostredia nastali pred 10 000 rokmi, keď ľudia začali pestovať obilie. Neskôr aj iné aktivity, ako rozvoj priemyslu a rast miest, spôsobili ústup niektorých ekosystémov. Ktoré to najviac zasiahlo?

Svetové lesy ľudia vo veľkom vyrubujú, aby získali drevo, pôdu a pozemky na stavbu ľudských sídiel a ciest. Koľko pôvodných lesov Zeme človek už vyrúbali? Čo môžeš urobiť ty na ochranu lesov?

Ak nezmeníme rozpínavosť našich miest, ciest, priemyslu a poľnohospodárstva na úkor prírodného prostredia štvrtina všetkých divožijúcich druhov môže vyhynúť už v najbližších rokoch...

V tabuľke sa nachádzajú kartičky živočíchov a rastlín, ich prirodzeného prostredia a ľudského zásahu do tohto prostredia. Tabuľku rozstrihaj na jednotlivé kartičky a vytvor z nich trojice.

Znečistený mŕtvy potok – na jeho brehoch rozrastajúca sa dedina bez kanalizácie a splašky vedené rovno do potoka	Močiar	Hniezdo s malými vtáčatami na strome
Les	Zastavaná lúka – výstavba priemyselného parku	Žaba
Zvonček	Potok s niekoľkými domčekmi v okolí	Kačica
Rak	Veverička	Vyrúbaný les – výstavba obytnej zóny a parkovísk
Vyrúbaný les – vyťažené drevo určené do papierne	Lúka	Zasypaný močiar – stredom vedie diaľnica
Jazero s brehovými porastami vŕby, jelše, pálky a vodných tráv	Les pri okraji mesta	Jazero upravené na rekreačné účely – so štrkovými plážami, chatami, obchodmi, plné člnov, jacht a vodných bicyklov

© SAŽP

V súčasnosti žije až 75 % Európanov v mestách. Na Slovensku žije v mestách 56,5 % všetkých obyvateľov.

Najprv spamäti nakresli schematický plánik okolia svojho bydliska a vyznač na ňom miesta významné pre tvoj život (domov, školu, ihrisko, park, kino, obchody, a pod.). Potom sa pokús nakresliť mapu toho istého okolia, ako vyzeralo pred 25 rokmi. Využi pri tom mapy z archívov a spomienky starších ľudí.

SÚČASNÁ MAPA

MAPA PRED 25 ROKMI

V čom sa tieto dve mapy líšia?

Porozmýšľaj, čo všetko môžeme podľa teba zaradiť medzi „PLODY LESA“?

Tabuľku rozstrihaj na jednotlivé kartičky popisujúce bežné využívanie svetových lesov na planéte Zem.

Potom ich roztried' do 2 skupín na:

1. prijateľné využívanie lesa
2. neprijateľné využívanie lesa

Palivové drevo Tretina ľudí na svete je závislá na dreve ako na palive pre získanie tepla a pre varenie.	Vzácne drevo Niektoré vzácne druhy dreva sú používané k výrobe vysoko kvalitného nábytku, okenných rámov, lodí a hudobných nástrojov.
Dobytok Rozsiahle lesy sú vyťažené, aby sa na ich mieste mohol pásť dobytok.	Ťažba nerastných surovín Mnoho dôležitých nerastov ako je zlato, železo, hliníková a cínová ruda sa ťaží v lesných oblastiach. Povrchová ťažba tu spôsobuje intenzívne ničenie lesov a pôdy.
Papier Svet spotrebúva ohromné množstvo dreva k výrobe papiera. Odhaduje sa, že ročne padnú kvôli výrobe papiera 4 miliardy stromov.	Potrava Mnoho bežných potravín, ako je káva, banány, kakao a ryža, má svoj pôvod v tropickom pralese. K šľachteniu nových odolných odrôd je stále treba genetická informácia pôvodných divokých druhov.
Lekársky výskum Farmaceutické spoločnosti skúmajú tisíce tropických rastlín používaných v tradičnej medicíne domorodých kmeňov. Niektoré z nich môžu obsahovať lieky na choroby, ako je napríklad rakovina.	Doprava Ťažba dreva a nerastných surovín a ďalšie spôsoby využitia lesa vyžadujú stavbu diaľnic a železničných tratí naprieč stovkami kilometrov lesných oblastí.

**Kto má z „plodov lesa“ úžitok? Na ktorý vzácny „plod lesa“ sa zabudlo?
Ako by si chránil zostávajúce lesy?**

Lesy môžu v závislosti od ich využívania vplývať na veľkosť ekologickej stopy pozitívne aj negatívne. Vedel by si uviesť príklady?

**Zasad' strom! Jeden strom priemernej veľkosti absorbuje ročne asi 6 kg CO₂.
Ako to súvisí s tvojou ekologickou stopou?**

Prečítaj si ústrednú myšlienku v rámcčku a uvažuj o jej možných dôsledkoch. Niektoré z nich sa nachádzajú v bublinách. Môže ísť o dôsledky prvého, druhého, tretieho až x-tého radu. Pokús sa ich logicky pospájať a jednotlivé rady odliš rôznymi farbami.

Nárast obyvateľov v mestách

Kritické znečistenie ovzdušia v mestách

Stavba prímestských priemyselných oblastí

Nárast produktivity poľnohospodárskej výroby

Zvýšená spotreba energie

Výstavba budov

Zmena klímy

Väčšia ťažba fosilných palív na výrobu energie

Extrémny počasie

Zvýšené riziko záplav

Rast miest na úkor lesnej a poľnohospodárskej pôdy

Extrémne zvýšené teploty v letných mesiacoch

Dlhé obdobia sucha

Zvýšená tvorba odpadov

Strata biodiverzity a fragmentácia prírodného prostredia

Riziko prenosu chorôb

Nedostatok pitnej vody

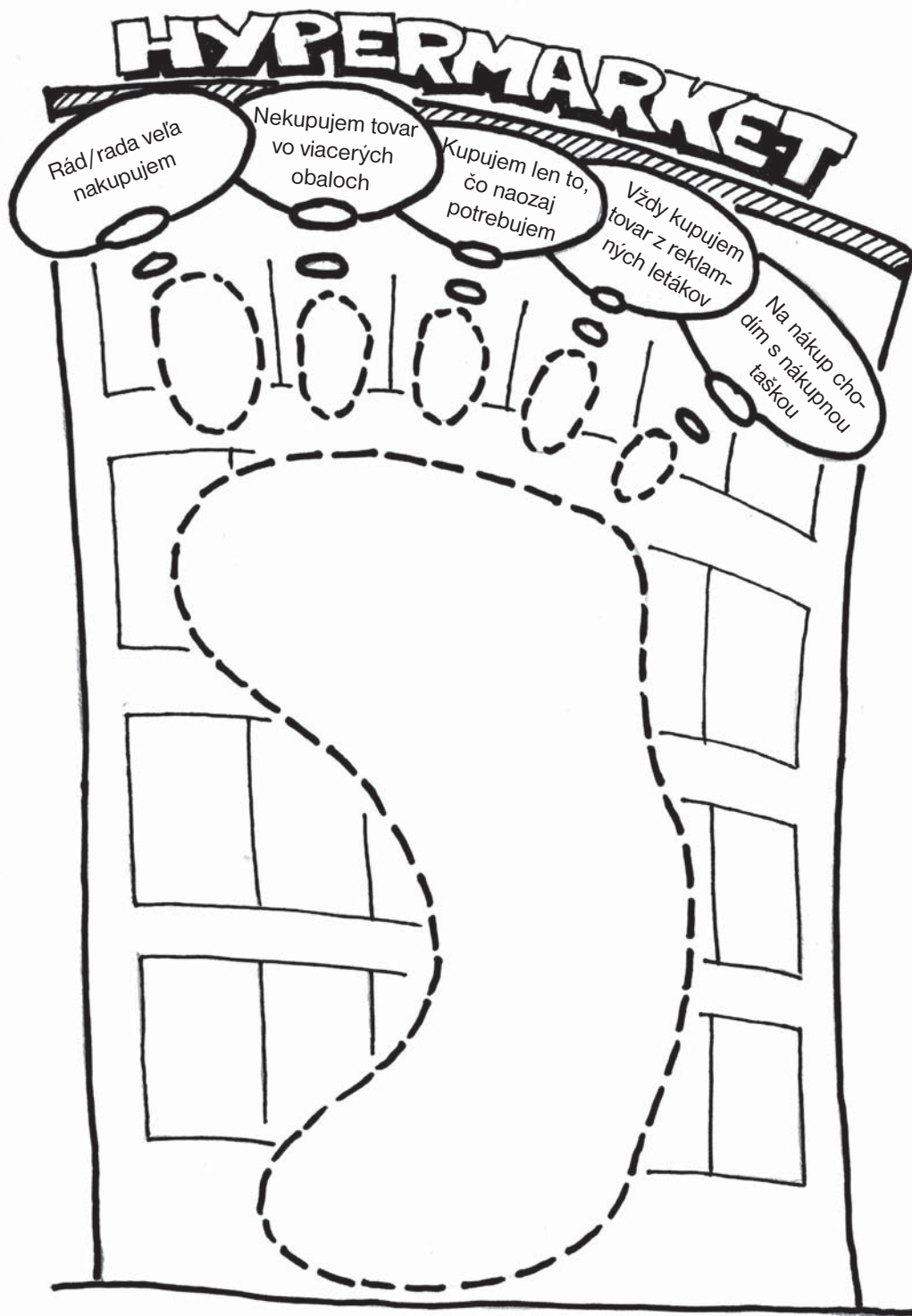
Predčasné úmrtia obyvateľov v dôsledku znečistenia životného prostredia miest

Zvyšovanie objemu oxidu uhlika v atmosfére

Znečistenie vody odpadovou vodou z kanalizácie

Zvýšené množstvo skleníkových plynov

Červenou vyfarbi prsty, v ktorých sa nachádzajú výroky, s ktorými nesúhlasíš! Zelenou vyfarbi prsty s výrokmí, s ktorými súhlasíš! Zvyšnú časť svojej stopy vyfarbi farbami, ktoré má naša zemeguľa! Je tvoja stopa zelená, červená alebo pestrofarebná?

© SAŽP

Porozmýšľaj a zapíš si všetko,
čo ťa napadne pri pohľade
na tento obrázok.

© SAŽP

Pridel' číslo ekoznačky k popisu uvedenému v tabuľke a skús zistiť, kde možno dané výrobky zakúpiť.

Číslo značky	Krátky popis značky	Kde možno daný výrobok dostať a skús uviesť typy tovarov s touto značkou
1	Environmentálne vhodný výrobok – značka pre výrobky, ktorých životný cyklus bol zhodnotený, udeľuje ju Ministerstvo životného prostredia SR.	
2	Modrý anjel – nemecká ekoznačka, najpoužívanejšia v Európe. Výrobok označený touto značkou je šetrný v krajine, v ktorej bol vyrobený.	
3	Fair Trade – zahraničná značka spravodlivého obchodu voči chudobným krajinám.	
4	Produkt ekologického poľnohospodárstva – daný výrobok oznamuje, že bol vyrobený podľa noriem ekologického poľnohospodárstva, bez použitia chemických hnojív a pesticídov a s humánnym prístupom ku zvieratám.	
5	Green seal – americká environmentálna značka na označovanie výrobkov.	
6	Swan – značka nordického ecolabellingového systému, označuje výrobky so „zelenými“, šetrnými výrobnými procesmi.	
7	Ekologicky šetrný výrobek – česká značka pridelená výrobkom, ktoré sú šetrnejšie voči životnému prostrediu, ako ostatné výrobky v tej istej kategórii.	
8	Kozmetika netestovaná na zvieratách – značka hovorí, že výrobok nebol testovaný na zvieratách, rozšírená najmä vo Veľkej Británii.	
9		

© SAŽP

Podčiarkni mesiac, v ktorom sa dajú dopestovať jednotlivé druhy ovocia a zeleniny pestované sezónne v našich záhradách.

marec, december, október

jún, august, január

marec, júl, september, október

december, október, január

február, december, október

september, marec, júl

marec, august, november

jún, november, september

Vyber sa na nákup do obchodu, do ktorého bežne chodievaš, sám alebo so svojimi rodičmi. Kúp si minimálne 5 vecí, na ktoré máš chuť:

- niečo na pitie:

- niečo sladké:

- niečo z ovocia:

- niečo slané:

- niečo pre rodičov do domácnosti:

Rozbaľ všetky druhy nakúpeného tovaru a ku každému tovaru pridieľ číslo podľa toho, v koľkých obaloch sa nachádza. Postupne odbaľ všetky produkty a pozorne si všímaj jednotlivé obaly.

Vzniknutý odpad roztried' podľa uvedených kartičiek a zisti ako „zeleno“ si nakupoval. Ktorá kopa je najväčšia, najmenšia a ako by sa dali zmeniť? Koľko odpadu si nezatriedil k žiadnej kartičke? Čo s týmto odpadom?

REDUKUJ

Tento odpad som nemusel vyprodukovať, keby som si zakúpil vhodnejšie balenie výrobku.

ZNOVU POUŽI

Tento odpad viem znovu použiť.

RECYKLUJ

Tento odpad môžem dať na recykláciu.

Zamysli sa nad tým, koľko a aké druhy odpadov vznikajú z balených potravín.

© SAŽP

Určite sa ti už stalo, že si podľahol lákavej reklame na produkt alebo službu z rozhlasu, televízie, propagačného letáku, alebo ťa oslovil veľkoplošný billboard. Vtievavé dobre navrhnuté reklamné triky ľahko ovplyvnia myslenie spotrebiteľa a jeho skutočné potreby v rebríčku hodnôt.

Spolu so svojimi kamarátmi skús pripraviť nasledovné typy reklamy. Rozdeľte sa do skupín. Každá skupina si vyberie jednu reklamu a ostatní hádajú, čo propagovala.

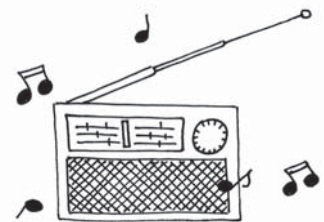
- televízna reklama na environmentálne vhodný výrobok

- televízna reklama na ekologicky nevhodný výrobok, ale s lákavou cenou

- krátky rozhlasový šot propagujúci výrobky zdravej výživy (organické alebo bioprodukty)

- kreslený inzerát alebo billboard upozorňujúci na rozdiel medzi konzumným spôsobom života a zeleným nakupovaním

© SAŽP

Vyplň si svoje SPOTREBITEĽSKÉ BINGO spolu so svojimi kamarátmi a zisti, aký si spotrebiteľ a konzument. Do každého políčka vpiš meno svojho kamaráta, ktorý sa stotožňuje s uvedeným výrokom. Keď budeš mať vyplnené všetky okienka výkrikom „BINGO“ zastav hru a porovnaj si pravdivosť pridelených mien s prislúchajúcim výrokom.

Nakupujem účelovo	Nosím recyklovateľné odevy	Viem, čo je to Fair Trade	Zeleninu a ovocie kupujem na trhu	Nikdy neidem do mínusu na svojej platobnej karte
Nakupovanie je pre mňa relax	Myslím si, že jednorazové obaly sú hygienickejšie	Nakupujem len vo veľkých hypermarketoch	Riešim veci s humorom	Žiadna novinka mi neunikne
Mám rád/rada veľkoobchody, vždy si v nich nakúpim aj do zásoby	Na elektrosprebičoch si vždy všimam triedu spotreby	Uprednostňujem biopotraviny z ekologického poľnohospodárstva	Dávam si pozor na nákup v ekonomických baleniach	Vždy idem na nákup s textilnou taškou
Rýchla spotreba jednorazových výrobkov mi vyhovuje	Mám dobré skúsenosti s on-line nakupovaním	Som rád/rada, že v našich obchodoch dostať aj tovar z iných krajín	Konzumujem len sezónne druhy ovocia a zeleniny	Nedeľné nákupy riešim namiesto prechádzky
Nikdy som nepočul o organických výrobkoch	Keď sa mi niečo páči bez váhania si to kúpim	Kupujem si aj viac kusov toho istého odevu	Zásadne kupujem len potraviny z reklám	Nekonzumujem po 18.00 hod.

Táto publikácia je vytlačená na FSC certifikovanom papieri. Nákupom produktov so značkou FSC podporujete zodpovedné obhospodarovanie lesov a prispievate k ich zachovaniu a ochrane. Viac informácií nájdete na www.fsc.org alebo www.fscslovakia.sk.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA,
VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MŠVVaŠ SR dňa 21. 1. 2011 zaradilo publikáciu *Ekologická stopa – Pracovné listy pre školy* do zoznamu odporúčaných materiálnych didaktických prostriedkov pre základné a stredné školy.

Názov: Ekologická stopa – Pracovné listy pre školy
aktualizované vydanie
Zostavil: RNDr. Jana Šimonovičová
Autori: RNDr. Jana Šimonovičová, Ing. Želmíra Ružičková, Ing. Andrej Švec,
Ing. Katarína Béresová, Mgr. Katarína Kosková
Recenzenti: Mgr. Dagmar Jasíková
RNDr. Peter Bačkor
Výtvarník: Marián Horváth
Grafika a Prepress: Marián Horváth
Jazyková úprava: Anna Gudzová
Vydal: Slovenská agentúra životného prostredia so sídlom v Banskej Bystrici
Tlač: DOLIS s.r.o.
Náklad: 6 700 ks
Rok: 2011

Táto publikácia bola financovaná z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci projektu „Zlepšenie environmentálneho povedomia v oblasti ochrany prírody a krajiny (vrátane NATURA 2000)“.

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVANÝ EURÓPSKOU ÚNIOU/ERDF

ZLEPŠENIE ENVIRONMENTÁLNEHO POVEDOMIA V OBLASTI OCHRANY PRÍRODY A KRAJINY (VRÁTANE NATURA 2000)

Projekt je realizovaný z Operačného programu Životné prostredie, prioritná os 5 – Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny, opatrenie 5.3. – Zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane posilnenia spolupráce a komunikácie so zainteresovanými skupinami.

Cieľ projektu: Zlepšovanie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti v oblasti ochrany prírody a krajiny (vrátane NATURA 2000)

Špecifické ciele projektu:

1. Vytvorenie materiálovej a informačnej základne zameranej na výchovu a vzdelávanie k ochrane prírody a krajiny (vrátane NATURA 2000);
2. Zvyšovanie kvalifikácie odbornej verejnosti v oblasti výchovy a vzdelávania k ochrane prírody a krajiny (vrátane NATURA 2000);
3. Rozšírenie ponuky edukačných programov pre školy zameraných na zvyšovanie environmentálneho povedomia a informovanosti o ochrane prírody a krajiny (vrátane NATURA 2000);
4. Posilnenie spolupráce, výmeny informácií a komunikácie medzi zainteresovanými subjektmi v oblasti ochrany prírody a krajiny (vrátane NATURA 2000);
5. Mediálna kampaň na sprostredkovanie informácií širokej verejnosti v oblasti ochrany prírody a krajiny (vrátane NATURA 2000).

Úlohou projektu je prispieť k zvýšeniu environmentálneho povedomia širokej, pedagogickej a odbornej verejnosti o ochrane prírody a krajiny (vrátane NATURA 2000) prostredníctvom vytvorenia základných metodických a informačných zdrojov, realizáciou cyklu certifikovaných školení a metodických dní, konferencií, výchovno-vzdelávacích aktivít, súťaží a programov, uskutočnením informačných podujatí. Ďalej prispieť k zlepšeniu komunikácie a spolupráce medzi zainteresovanými subjektmi, výmene informácií a skúseností v tejto oblasti.

Viac o projekte na <http://www.sazp.sk>

ISBN

978-80-89503-09-4

9 788089 503094